

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Azərbaycan Respublikası Təhsil Problemləri İnstitutu
Qax rayon Təhsil Şöbəsi

NOBELÇİ FİZİKLƏR

(Metodik vəsait)

Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyinin EMŞ-nin «Fizika» bölməsinin
2003-cü 12 dekabr tarixli iclasında təsdiq
edilmişdir (protokol №8)

“Nasir” nəşriyyatı
Bakı – 2004

53(092)
+ M67

Məmməd Abakur oğlu Mirzəyev

Rəyçilər:

A.İ.Muxtarov. Azərbaycan MEA müxbir üzvü,
əməkdar elm xadimi, professor

H.R.Nuriyev. Azərbaycan MEA Fizika İnstitutunun
laboratoriya müdiri, f.r.e.d., professor

A.M.Süleymanov. Azərbaycan MEA Fizika
İnstitutunun böyük elmi işçisi, f.r.e.n.

Redaktor:

professor H.R.Nuriyev.

Vəsaitdə qısa şəkildə Nobel qardaşları, Nobel mükafatının təsis olunma və maliyyə mənbələri, XX əsr ərzində bu mötəbər beynəlxalq mükafata layiq görülmüş 187 fizika alimi haqqında bəhs olunur.

Metodik vəsait orta ümumtəhsil məktəblərinin şagird və fizika müəllimləri, orta ixtisas və ali məktəb tələbələri, müəllimləri, habelə gənc tədqiqatçılar üçün nəzərdə tutulur.

430602150000-04

M ----- elansız

M 087 – 2004

©“Nasir” nəşriyyatı, 2004.

GİRİŞ

Tarixən böyük və kiçikliyindən asılı olmayaraq bütün ölkələr və xalqlar elm, mədəniyyət, incəsənət və digər sahələrdə özünün zəka sahibləri-ümumbəşəri dəyərləri zənginləşdirən dahiləri-filosofları, mütəfəkkirləri, şair və rəssamları, sərkərdə və qəhrəmanları ilə fəxr eləyiblər. Onlar yüksək milli qürur hissi ilə yad edilib, öyrənilib, şücaət və igidlikləri sonrakı nəsillərə örnək olub, onların elmi fədakarlığı və nailiyyətləri tarixin yaddaşına verilərək nəsildən nəsilə ötürülüb, sonrakı nəsillərdə onu daha da irəliyə inkişaf etdirərək yeni-yeni zirvələrin fəth edilməsinə zəmin yaradıblar. Belə zəka sahiblərindən bir çoxu müasirləri olmuş hökmdarlar, şahlar, çar və krallar tərəfindən yüksək qiymətləndirilib, təəssüf ki, bəziləri isə onlar tərəfindən cəzalanıblar- öz elmi şücaətinin qurbanı olublar. Belə dəlillər elmin müxtəlif sahələrinin tarixi mənbələrində öz əksini tapıb.

Elmin istənilən sahəsinin lap qədim dövrlərini araşdırmağa müraciət edərkən əsasən eramızdan əvvəlki III-I minilliklərin təxminən məlumatları əsas götürülür.

Bəşəriyyətin inkişafının nə zamandan başladığı, onun əvvəli məlum olmadığından, dövrümüze qədər tarixdə olmuş sivilizasiyalar barəsində də müfəssəl məlumatlar bəlli deyildir. Ona görə də hər hansı bir elm sahəsinin öyrənilməsinə başlayarkən məhz e.ə.III-I minilliklərə müraciət və istinad olunur.

Bütün digər elm sahələri kimi fizikanın da yaranışı və inkişafı tarixini araşdırarkən həmin dövrün təsəvvürləri, ilk rüşeyimləri əsas götürülür. Bu dövrə dair mənbələrin verdiyi məlumatlara görə fizikanın ilk elementləri də məhz Qədim Şərqdə meydana gəlmişdir. Qədim Şumer-Vavilion, Qədim Misir, Çin və Hindistan mədəniyyətləri haqqında mənbələrdə riyaziyyat və fizikanın, astronomiya və xüsusən də astrologiyanın ilk təsəvvür və elementləri xatırladılır, lakin onların müəllifi və kimə aid olduğu isə bilinmir. Bununla belə fəxr edilməlidir ki, məhz bir sıra dəqiq elmlərin bünövrəsi yuxarıda göstərilən ölkəmizdə qoyulmuşdur.

Qədim Çində fəlsəfi fikir zəminində e.ə. Mo Di (479-381) Men Tszi (372-289) fizikanın mexanika məsələlərini izah etmişlər. E.ə. VII əsrdə Hind filosofları, xüsusən Kanabxaşka (Kanada ləqəbli – hissəcikləri yeyən deməkdir) ilk fizika təsəvvürlərinin təməlini

qoymuşdur. Yunanıstanın böyük filosofları Milti Fales (e.ə. 625-547), Demokrit (460-370), Platon (420-348), Aristotel (384-322) Epikur (341-270), Arximed (287-212) və s. dəqiq elmlər sahəsində yaratdıqları elmi təlimlərlə bütün dünyada fəxarətlə yad edilən dahi simalara çevrilmişlər.

Daha çonralar Ərəb dünyası ilə yanaşı antik Yunan-Roma mədəniyyətlərində fizika təliminin mərkəzinin Çin və Hindistandan bu ölkələrə keçdiyini görürük. Bu dövrün ən böyük elmi əsəri olan –italyan mütəfəkkiri Lukretsi Karın (e.ə.99-55) «Şeylərin təbiəti» adlı poemasıdır. Bu əsərdə o, bir çox fizika təliminin əsaslarını poetik dillə izah etməklə fizikanın sonrakı inkişafına həlledici təkan vermişdir. Təkcə italyanların yox, eyni zamanda əksər ölkə və xalqların fəxrinə çevrilmiş L.Kar fizika təliminin sonrakı inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Ərəb və bütün müsəlman dünyası üçün fəxredici bir tarixi hadisə yeni eranın 755-ci ilində baş vermişdir. Məhz həmin ildə dünyada ilk böyük elm ocağı-universitet Kordovoda (müsəlman İspaniyası) açılmışdır. Orta əsrlərin böyük ərəb alimləri və filosofları Zəkəriyyə Razi (965-925), Əl-həsən (965-1038), Əbu Reyhan, əl Biruni (973-1048), Bəhmənyar İbn Mərzban (Əbdülhəsən) Azərbaycani (-1066), İbn Sina (980-1037), Ö.Xəyyam (1048-1132), Əl Bərakət (1050-1164), İbn Bəcca (1070-1139), İbn Rüşd (1126-1198), Əl Xəzini (XII əsr), Qütbəddin Şirazi (1236-1321) və digərləri elmin bir sıra sahələrində, xüsusən də fizika sahəsində yaratdıqları inkişafın böyük nailiyyətləri idi.

Elmin-xüsusən də fizikanın sonrakı inkişafının yavaş-yavaş Avropanın mərkəzinə doğru addımladığı müşahidə olunur. Belə ki, artıq XIV-XV əsrlərdə Fransa, Almaniya, İngiltərə və İtaliya alimləri fizika sahəsində tarixə düşmüş bir sıra yeni nailiyyətlər qazanmışlar. Fransızlar J.Buridan, N.Orem A.Saksonski, ingilislər T.Bradvardhayn, R.Geytsberi və R.Svanskeyd və s. fizikaya gətirdikləri (xüsusən mexanika sahəsində) elmi yeniliklər diqqət mərkəzində olmuş layiqincə qiymətləndirilmişdir.

Fizikanın sonrakı vüsətli inkişafı Leonardo da Vinçi, N.Kopernik, C.Bruno, Q.Qaliley, E.Toriçelli, B.Paskal, X.Hüygens və sair bir çox alimlərin adı ilə bağlıdır.

R.Huk və İ.Nyutonun fizika elminə gəlmələri fizikanın, xüsusən klassik mexanikanın formalaşmış tam müstəqil elm kimi tə-

şəkkülünün əsasını qoydu. Bunların elmi fədakarlığı ilə bütün dünya fəxr etdi.

Burada o dövrün böyük imperatoru B.Napoleonun elmi və elm adamlarını necə dəyərləndirməsinə aid bir hadisəni xatırlamaq yerinə düşər. Alman fiziki E.F. Xladninin (1756-1827) akustika sahəsində apardığı təcrübələr Napoleonun diqqətini cəlb etmişdir. O, E.Xladnini 1809-cu ildə Fransaya dəvət edir və Fransa Milli İnstitutunun üzvləri və Napoleonun qarşısında E.Xladni təcrübələrini nümayiş etdirmişdir. Səthlərin rəqslərinin riyazi nəzəriyyəsini işləyib hazırladığına görə, B.Napoleon alimə böyük pul mükafatı – 3000 frank təyin etmişdir. Belə dəlillər tarixdə olduqca çoxdur. Məqsəd onların hamısını burada sadalamaq deyildir. XIX əsrdə və xüsusən XX əsr boyu fizika çox böyük sürətlə inkişaf etmiş, olduqca zəngin kəşf və ixtiralarla məhsuldar olan bu əsri haqlı olaraq fizika əsri adlandırmışlar – doğrudur XX əsrin digər xeyli adları da vardır. Məhz, XX əsrdə 187-dən çox fizik alim ən yüksək beynəlxalq mükafat – Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Odur ki, söhbəti də bu çərçivədə davam etdirəcəyik.

NOBELLƏR VƏ NOBEL MÜKAFATLARI

Bəzən adamlar mötəbər məclis, toplantı, qonaqlıq və s. yerlərdə çıxış edərkən iki əsrin və həm də iki minilliyin qovşağında yaşadıklarından qürur duyduqlarını xüsusi vurğulayırlar. Belə xoş əhval-ruhiyyənin insanlar hər bir növbəti iki əsrin qovşağında və söz yox ki, bizim tarixin (yəni eramızın) I və II minilliyinin qovşağında keçirdiblər. Məhz biz insanlara yəni planetimizdə yaşayan böyükü-küçüklü 6 milyardadək olan bütün insanlara həm XX-XXI əsrin və həm də II və III minilliyin qovuşduğu bir tarixi zamanda yaşamaq nəsim olmuşdur. Belə fərəhli bir illəri yaşadığımız bir zamanda artıq tarixin yaddaşına verilmiş XX əsrdə, yəni onun 100 illik bir zaman dönümündə baş vermiş olduqca çox sayılı hadisələrindən biri olan Nobel mükafatlarının təsis və onun kimlərə verilməsi haqqında bəhs etməyi qarşıma məqsəd qoydum. Doğrudur, bu mövzuda xeyli yazılar və məlumatlar yox deyildir. Lakin həm Nobellər və həm də bütün sahələr üzrə qismən də olsa qısa və xüsusən fizika sahəsində XX əsr ərzində Nobel mükafatı laureatı olmuş alimlər barəsində ətraflı söhbət açaq.

Nobellər İsveç ixtiraçıları və sənaye sahibkarları olmasına baxmayaraq onları bütün digər dünya ölkələrindən fərqli olaraq Azərbaycanda və xüsusən Bakıda daha yaxından tanıyırlar. Tarixi zərurətin nəticəsində isveçli Robert və Lüdviq Nobellər əvvəllər Rusiyada əsasən silah istehsalı və ağ neft ticarəti ilə məşğul olmuşlar. XIX əsrin 70-ci illərində Robert Nobel Peterburqdan Azərbaycana gəlmiş və ağ neft işi ilə maraqlanmışdır. O, sonralar qardaşı Lüdviqi də bu işə cəlb etmiş və onlar 1879-cu ildə Bakıda «Nobel qardaşları» şirkətini, Nobel qardaşlarının neft istehsalı şirkətini neft səhmdar cəmiyyətini təsis etmişlər. Şirkətin səhmdar kapitalı əvvəllər 3 milyon manat olmuş, 1916-cı ildə isə bu rəqəm 45 milyon manata çatmışdır. Şirkət neft sənayesinin inhisarlaşmasında mühüm rol oynamışdır. Rusiyada ilk neft ixracatçısı olan «Ağ neft zavodçularının ittifaqında» 1893-1897-ci illərdə həlledici mövqə tuta bilmişdir. Belə ki, Rusiyada həmin dövürdə bütün neft istehsalının 20%-ni və ağ neft elmalının 49%-ni bu şirkət verirdi.

Artıq 1908-ci ildə şirkət müxtəlif sənaye sahələrini birləşdirən iri kapitalist konserninə çevrilmişdir.

Bu qısa tarixi məlumat ola bilsin ki, yorucu görünsün. Məqsəd isə Nobel mükafatı fondunun formalaşmasını maliyyə mənbəyinin haradan inkişaf tapmasına və bu böyük nüfuzlu mükafatın tarixinin necə başlanmasına nəzər yetirməkdir. Artıq XX əsrin ilk 5-10 ilində bu konsernin tərkibində əsas kapitalı 150 milyon manat olan 25 müxtəlif müəssisə birləşirdi. Konsernin fəaliyyəti nəinki Azərbaycanda, eyni zamanda Zaqafqaziyada iqtisadiyyatın inkişafına xeyli müsbət təsir göstərmişdir. «Nobel qardaşları» şirkəti dövrün ictimai-siyasi həyatında da və xüsusən də Bakı proletariyatının tətıl hərəkatının silah gücünə boğulmasında təşəbbüsçü olmuşdur. 1918-1920-ci illərdə cərəyan edən məlum hadisələr nəticəsində şirkəti əvvəl Xalq Komissarları Soveti və sonra Azərbaycanda qurulmuş Sovet hökuməti milliləşdirmişdir. Zamanın belə əndişəli inkişafını qabaqcadan dürüst dərk edən Emmanuel Nobel hələ 1920-ci ildə iyul ayında xaricdə konsernin səhmlərinin yarısını ABŞ-ın «Standart Oyl» trestinə 11,5 milyon dollara satmağa nail olmuşdur. Bu onun Azərbaycan nefti hesabına apardığı son kommersiya əməliyyatı olmuşdur.

«Nobel qardaşları» və ümumiyyətlə Nobellərin Azərbaycanın tarixində yadda qalan izləri vardır. Bakı Nobel küçəsi, Sabunçu rayonunda «Nobel məhəlləsi» indi də hər bir Bakı sakininin yaddaşında və dilindədir.

Nə qədər ki, söhbət Nobellərdən və onlardan birinin adı ilə bağlı mükafatlardan gedir, onların əsas nümayəndələrinin qısa bioqrafik məlumatlarına nəzər yetirmək faydalı olardı.

EMMANUEL NOBEL

Nobellərin ilk və ən yaşlı nümayəndəsi olan E.Nobel 24 mart 1801-ci ildə Stokholmda anadan olmuşdur. O, Stokholm Universitetinin professoru olmuş, İsveç sualtı minanı ixtira etmişdir. 1837-ci ildə çar hökumətinin təklifi ilə Rusiyaya-Peterburqa köçmüşdür.

E.Nobel 1859-cu ilədək burada yaşamışdır. Burada o, mexaniki zavod və Rusiyada ilk mina zavodu tikmişdir. 1853-1856-cı illərdə E.Nobel Kırım müharibəsində rus ordusunu silah və mina ilə təchiz etmişdir. E.Nobel – Nobel mükafatı fondunu təsis edən Alfred Bernhard Nobelin atasıdır.

E.Nobel 3 sentyabr 1872-ci ildə Stokholmda vəfat etmişdir.

ALFRED BERNHARD NOBEL

Nobellər nəslinin daha çox anılan və bütün dünyaya tanış olan Nobellərin ikinci nümayəndəsi A.B.Nobel 21 oktyabr 1833-cü ildə Stokholmda anadan olmuşdur. E.Nobelin ikinci oğludur. O, tüstüsüz barıtın, civəli-uğultulu kapsul-detenayorun və dinamitin ixtiraçısıdır. Ölümündən əvvəl vəsiyyət edərək onun adı ilə elmə və ümumiyyətlə tarixə əbədilik düşmüş Nobel mükafatı fondunun təsisçisidir. A.B.Nobel London Kral Cəmiyyətinin və İsveç Elmlər Akademiyasının üzvü olmuşdur. Kommersiya fəaliyyəti ilə də məşğul olmuş, dinamit istehsal edən iki iri trest Latın və Anqlsaks trestlərini təşkil etmişdir.

A.B.Nobel 10 dekabr 1896-cı ildə Stokholmda vəfat etmişdir.

ROBERT NOBEL

Alfred Nobelin böyük qardaşı R.Nobel 1828-ci ildə Stokholm şəhərində anadan olmuşdur.

O, Nobellər ailəsinin diqqətini birinci olaraq neft sənayesinə cəlb etmişdir. Azərbaycanda «Nobel qardaşlarının neft-istehsal birliyi»ni yaranlardan biridir.

Əvvəlki fəaliyyəti Rusiya ilə bağlı idi. Lakin atası İsveçə qayıdanda o da Rusiyanı tərk etdi. 1860-cı ildə yenidən qayıdır və nitroqliselin istehsal edən zavod yaradır.

1873-cü ildə Qafqaza-Azərbaycana göndərilir və səfəri hədəf getmir. Yolüstü Bakıda qalır. Quba ilə Ağsəhəri gəzir neft mədənlərinin vəziyyəti ilə tanış olur. Balaxanıda neft sahəsi alır və aqneft istehsal edən zavod tikir. Robert Nobel neft sənayesində 1880-cı ilə qədər işləyir və ağır xəstələndiyi üçün Bakını tərk edir.

R.Nobel 1896-cı ildə Stokholmda vəfat edir.

LÜDVIQ NOBEL

Alfred Nobelın böyük qardaşı L.Nobel 27 iyun 1831-ci ildə Stokholmda anadan olmuşdur. İsveç sahibkarları və dəzqah konstrukturu rus texnika cəmiyyətinin üzvü olmuş atası E.Nobelın Peterburqda açdığı müəssisəni iri maşınqayırma zavoduna – «Lüdvıq Nobel» (indiki Ruski dizel zavodu) zavoduna çevirilmişdir. 1879-cu ildən digər qardaşı Robert Nobellə birlikdə (E. şirkətin başçısı olmuşdur. Onun sifarişi ilə İsveçdə tikilən və Xəzər dənizinə gətirilən «Zoroastr» gəmisi dünyada ilk neft daşıyan tanker idi.

L.Nobel 12 aprel 1888-ci ildə Stokholmda vəfat etmişdir.

EMMANUEL NOBEL

E.Nobel 22 iyun 1859-cu ildə anadan olmuşdur. E.Nobelın nəvəsi, L.Nobelın oğludur. 1888-1917-ci illərdə «Nobel qardaşları» şirkətinin «L.Nobel» cəmiyyətinin və digər müəssisələrin başçısı olmuşdur. E.Nobel Çar II Aleksandrın Bakıya səfəri zamanı onun təklifi ilə rəsmən Rusiya təbbəliyini qəbul etmişdir. O, Peterburq fabrikant və zavodçularının əksinqilabi cəmiyyətinin sədri kimi fəaliyyət göstərmiş, Rusiya inhisarçı burjuaziyasının başçılarından biri idi. 1918-ci ildə sosialist inqilabı ilə barışmamış və Rusiyanı tərk edərək İsveçə köçmüşdür.

E.Nobel 13 may 1932-ci ildə Stokholmda vəfat etmişdir.

Nobellərin əsas nümayəndələri həyat səhnəsindən getsələr də onların işi və əməllərinin silinməz izi tarixə bir əsrdən çoxdur ki, həkk olunmuş və əsrlərlə yaşanacaq ada çevrilmişdir. NOBEL. Bu ad bir çox ölkələr-

də, öz doğma vətənlərində böyük ehtiramla yad edilir. Hələ dünya alimlər qurupunun 1957-ci ildə aşkar etdikləri radioaktiv kimyəvi element Nobellərin ən görkəmli nümayəndəsi Alfred Nobelin şərəfinə Nobelium (No) adlandırılmışdır. Elementi İsveçin Stokhom şəhərində çalışan beynəlxalq alimlər qrupu xəbər vermişlər. Onlar dövrü sistemdə 102-ci yerdə duran bu elementi - Nobel mükafatı fondunun təsisçisi Alfredin şərəfinə *Nobelium* adlandırılmaq təklifini irəli sürmüşlər. Aktioindlərdən biri olmuş bu element ətrafında sonralar bir sıra mübahisələrinə olduğu məlumdur. Belə ki, Berklidə ABŞ və SSRİ nüvə tədqiqatları institutunda aparılan yoxlamalar Stokholm qurupunun çıxardığı nəticələrin yanlış olduğunu göstərmişdir.

Artıq qeyd edildiyi kimi Nobellərin adını elmdə və ümumiyyətlə tarixdə, əbədləşdirən Alfred Bernhard Nobel – illik beynəlxalq Nobel mükafatları fondunu təsis etmişdir. Onun vəsiyyətinə əsasən ölümündən sonra yeni 1896-cı ildən sonra qalan kapital Nobel fondunu təşkil etmişdir. İlk əvvəllər 31 milyon İsveç kronası olan həmin məbləğin 12,4%-yeni 3,74 milyon kronu Bakıdakı «Nobel qardaşları» şirkətindən A.Nobelin payına düşən səhmin hesabına yaranmışdı. Bu vəsait səhm, istiqraz və borcda yerləşdirilmişdir. Bu sahələrdən götürülən gəlir hər 5 il bərabər hissələrə bölünür və Nobel mükafatları formasında fizika, kimya fiziologiya və tibb, ədəbiyyat sahəsində 1901-ci ildən başlayaraq ən yeni nailiyyətlərə görə verilir.

Əvvəlki işlərə görə – əgər onların əhəmiyyəti sonradan aşkar edilibsə Nobel mükafatı verilmir. Belə mükafat həmçinin sülhü möhkəmlətmək sahəsindəki fəaliyyətə görə də verilir.

İsveç Dövlət Bankı özünün 300-illiyi münasibətilə 1968-ci ildə təsis etdiyi və 1969-cu ildən etibarən verilməyə başlayan iqtisadiyyat elmləri sahəsindəki işlərə görə Nobel xatirə mükafatı da verilir. 1970-ci illərin məlumatına görə Nobel mükafatının məbləği Nobel fondunun illik gəlirlərindən asılı olaraq 30-70 min dollar həddindədir. Mükafat yalnız sağ olan şəxslərə fərdi və ancaq bir dəfə verilir. Lakin istisna halları olmuşdur. Fransa alimi Mariya Sklodovekoya Küriyə bu mükafat iki dəfə verilmişdir.

1903-cü ildə fizika sahəsində və 1911-ci ildə kimya sahəsində daha iki belə hal olmuşdur. Belə ki, ABŞ alimləri Laynus Polinq 1954-cü ildə kimya sahəsində və 1962-ci ildə sülh sahəsində, C.Bardin isə hər iki halda fizika sahəsində (1956 və 1972) bu mükafata layiq görülmüşlər.

Nobel mükafatı üzərində A.B.Nobelın təsviri və müvafiq yazısı olan qızıl medal, diplom və müəyyən məbləğdə pul çekindənt ibarətdir. Nobel mükafatları bir qayda olaraq A.Nobelın vəsiyyətinə əsasən Stokholmda Kral Elmlər Akademiyası, Kral Karolina Tibb Cərrahiyyə İnstitutu, İsveç Ədəbiyyat Akademiyasında hər il dekabr ayının 10-da A.Nobelın vəfatı günü verilir. Sülh mükafatı isə Norveç parlamentinin xüsusi Nobel Komitəsi (Oslo da yerləşir) tərəfindən verilir. Nobel mükafatına namizədlər irəli sürmək hüququ olan şəxslər (təşkilatlar belə hüquqa malik deyildir) Nobel mükafatı haqqında əsasnamədə müəyyən edilmişdir. Bu hüquqa isə Nobel mükafatı laureatları da malikdirlər. Namizədlər haqqında təkliflər fevralın 1-dək komitəyə (fizika, kimya, fiziologiya və tibb, ədəbiyyat sülh və iqtisadiyyat) göndərilir. Təqdim olunmuş işlərin müzakirəsi və səsvermə məxfi şəraitdə keçir. Nəticə barədə mətbuatda yalnız qısa şəkildə əsaslandırılmış qərar dərc olunur və verilmə səbəbi göstərilir. Sülh mükafatının verilmə səbəbinin göstərilməməsi müstəsnaıq təşkil edir. Mükafatın verilməsi haqqında qərardan şikayət vermək və onu ləğv etmək qeyri mümkündür.

Ədəbiyyatda biz çox zaman alimlərin adları qarşısında yazılmış çox uca və mötəbər ifadələrlə rastlaşırıq. Elmin korifeyi, patriarxi, kordinalı, zəka sahibi, böyük, dahi, görkəmli və s. Həqiqətən də Nobel mükafatlarına qədər də bu yüksək önlüklərlə adları çəkiləcək alimlər bütün sahələr üzrə olmuşlar. Lakin Nobel mükafatı laureatı titulu daha əzəmətli olub alimin əməyinə, kəşf və ixtirasına zamanın, tarixin verdiyi əvəzsiz qiymətdir. Məhz adları bu yazıya əlavə edilən bütün alimlər (hər bir altı sahə üzrə) görkəmlidirlər (əvvəllərə bax).

XX əsr ərzində Nobel mükafatı 700-dən çox şəxsə və 16 beynəlxalq təşkilata verilmişdir.

Bəzi maraqlı statistik təhlildən əvvəl mükafat və onun məziyyətlərindən qısa da olsa bəzi məqamları qeyd etmək yerinə düşərdi.

Mükafat – sözün ən qısa mənasında kiməsə kiminsə tərəfindən verilən və onun əməyinə (kəşf və ixtirasına) tam uyğun müəyyən olunan qiymətin maddi və mənəvi parametrlərini özündə cəmləşdirən **hadisədir**. Bu sözün tərfi deyil, tam subyektiv fikrin bu sözə doğru yönümlüdür-yozumudur. Buradakı kiminsə kiməsə, maddi və mənəvi qiymət sözlərini bir qədər açıqlamazdan əvvəl alman fiziki E.Xladninin imperator B.Napoleon tərəfindən 3000 frank pul məbləği ilə mükafatlandırıldığı xatırlayaq.

Mükafat ölçü və kəmiyyətə həm böyük, həm də kiçik də ola bilər. Adıca tərifnamə, fəxri fərman, nişan, medal, orden, hədiyyə, priz və s. mükafatdır. Bir sözlə mükafat cəmiyyət üçün ölkəsi və vətəni üçün dəyərli bir iş görmüş (yapmış) bununla ümumbəşəri dəyərləri zənginləşdirmiş, şəxsə – cəmiyyət, hökumət, hökmdar və rəhbər tərəfindən verilən yüksək qiymətdir.

Tarixən elmdə olduqca böyük kəşflər olmuş, yeni ixtiralar edilmiş və onların hamısının arxasında insan-zəka və əqli ilə həyatı ancaq irəliyə inkişaf üçün təkən verən şəxs durur.

Belə şəxslərin sayı olduqca böyükdür. Onların tarixi keçmişinə, dünya inkişafının tarixinə, elm və texnikanın inkişafına dair istənilən istiqamətinin tədqiqinə müraciət edən hər bir kəs tanıyır. Tarixin hər bir on ili, qərinə və əsri olduqca zəngin hadisələr, kəşflər və ixtiralarla doludur. Məhz hələ lap qədimdən başlayaraq zamanın hökmdarları şahlar, imperatorlar, çarlar və krallar belə zəka sahiblərini öz saray və iqamətgahlarına, elm məbədlərinə (Universitet və akademiyalarına) dəvət etmiş onların fəaliyyət və əməli nəticələrini layiqincə qiymətləndirmişlər.

Qədim Şərqi, Yunanıstan və Almaniya, İngiltərə və Fransanın, Almaniya və Rusiyanın hökmdarları bu cəhətdən xeyli fərqlənmişlər.

Tariximizin hər bir əsrin hər hansı bir və bir neçə hadisə ilə yadda qalır. Çoxda uzaq keçmiş olmayan XIX əsr tarixdə əsasən ədəbiyyatın, XX əsr isə fizikanın sürətli inkişafı, əsri kimi tanınır. Doğrudur XX əsrin emansipasiyası onun olduqca çox adlı olmasıdır. Yəni, fizika əsri, inqilablar və geniş miqyaslı dünya müharibələri əsri, atom əsri, kosmos əsri və s. Fizika əsri kimi bir də ona görə XX əsr daha çox fərqlənir ki, onun müxtəlif istiqamətlərində bu əsrdə sürətlə inkişaf edərək müstəqil fizika elmləri sahələrinə çevrilmişlər. Belə ki, atom fizikası, kvant fizikası, nüvə fizikası, kosmik şüalar fizikası, elementar zərrəciklər fizikası, plazma fizikası, lazerlər fizikası və s. və i. Bax, bu səbəbdən də məhz XX əsrdə fizika sahəsində daha çox kəşflər və ixtiralar olduğundan Nobel mükafatı laureatları sırasında fiziklərin sayı digər sahələrdəkindən daha çoxdur. Əsrin başlanğıcında, yəni 1901-ci ildə ilk Nobel mükafatı alman alimi B.Rentgenə və yenə də əsrin sonunda 2000-ci ilə rus fizika alimi C.İ.Alfyorova verilmişdir. Əsr ərzində isə 187 fizika alimi (o cümlədən 156 fizika, 29 kimya, 2 fiziologiya sahəsində) Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür. Burdakı, bütün sahələr üzrə laureatların 27,5%-ni təşkil edir. Laureatlar arasında fizika və həm də digər sahələrdə bir çox görkəmli alimlər vardır.

GÖRKƏMLİ NOBELCİLƏR

1. FİZİKA SAHƏSİNDƏ

V.Rentgen (1901, Almaniya), İ.Küri, Sklodovskaya (1903, Fransa) – dünyada ilk alim qadındır ki, belə yüksək mükafata layiq görülüb). A.Maykelson (1907, ABŞ), A.Eynşteyn (1921, Almaniya), N.Bor (1922, Danimarka), V.Heyzenberq (1932, Almaniya) E.Fermi (1938, Fransa), C.Bardin (1956 və 1972 – dünyada ilk alimdir ki, eyni sahədə 2 dəfə Nobel mükafatı laureatı olub), İ.Y.Tamm (1958, ilk rus sovet fiziki olmuşdur ki, bu mükafatı alıb), L.D.Landau (1962, SSRİ, həmyerlimiz – 13 yaşınadək Bakıda yaşamışdır – Azərbaycan elmi haqlı olaraq onunla fəxr edir), M.Geppert-Mayer (1963, ABŞ –fizika sahəsində üçüncü alim, qadın), N.Basov, A.M.Proxorov (1964, SSRİ), P.L.Kapitsa (1978 SSRİ) və J.İ.Alfyorov (2000, Rusiya).

2. KİMYA SAHƏSİNDƏ

Vant-Hoff (1901, Niderland), E.Rezerford (1908, B.Britaniya), V.Nernst (1920, Almaniya), H.Yuri (1934, ABŞ), P.Debay (1936, Niderland), L.Polinq (1954, ABŞ), N.Semyonov (1956, SSRİ), R.Malliken (1966, ABŞ), L.Onsager (1968, ABŞ), C.Kronfort (1975, Böyük Britaniya), E.Skoy (1994, Danimarka), U.Kon (1998, ABŞ).

3. FİZİOLOGİYA VƏ TİBB SAHƏSİNDƏ

E.Berinq (1901, Almaniya), İ.P.Pavlov (1904, Rusiya), R.Kox (1905, Almaniya), A.Xill (1922, B.Britoaniya), K.Landerilteyner (1930, ABŞ), V.Hess (1944, İsveçrə), D.Bove (1957, İtaliya), M.Delbruk (1969, ABŞ), H.Kyoler (1984 Almaniya), C.Blek (1988, B.Britaniya), B.Zakman, E.Neyer (1991, Almaniya), L.İqnarro (1998, ABŞ).

4. ƏDƏBİYYAT SAHƏSİNDƏ

R.Syulli-Pryudom (1901, Fransa), R.Taqor (1913, Hindistan), R.Rollan (1915, Fransa), K.Gellerup (1917, Danimarka), B.Şou (1925, B.Britaniya), S.Lyuis (1930, ABŞ), C.Qolsuorsi (1932, B.Britaniya), İ.Bunin (1933, Rusiya), A.Jid (1947, Fransa), U.Çerçill (1953, B.Britaniya), B.Pasternak (1958, rusiya), C.Steynbek (1962, ABŞ), M.Şoloxov (1965, SSRİ), H.Byöll (1972, Almaniya), Ç.Miloş (1980, Polşa), O. Pas (1990, Meksika), K.Oe (1994, Yaponiya) Saramatu (1908, Portuqaliya).

5. SÜLH MÜKAFATI

A.Dyunan (1901, İsveçrə), T.Ruzvelt (1906, ABŞ), F.Bayer (1908, Danimarka), A.Lafonten (1913, Belçika), F.Nansen (1922, Norveç), N.Sederblom (1930, İsveç), R.Sesil (1937, B.Britaniya), K.Xapp (1945, ABŞ), L.Pirson (1957, Kanada), L.Polinq (1962, ABŞ), V.Brandt (1971, Almaniya), Le Dık (1973, Vyetnam), E.Sato (1974, yaponiya), Tereza-ana (1979, Hindistan), F.Tutu (1984, CAR), Y.Ərəfat (1904, Fələstin), C.Xyum (1998, Şimali İrlandiya)

6. İQTİSADİYYAT SAHƏSİNDƏ

Y.Tinbergen (1969, Niderland), L.Kontoroviç (1975, SSRİ), L.Kleyn (1980, ABŞ) R.Stoun (1984, B.Britaniya), R.Solou (1987, ABŞ), R.Zelten (1994, Almaniya), A.Sen (1998, Hindistan).

Təhlilin növbəti mərhələsində belə bir məqamı xüsusi vurğulamaq zəruridir. XX əsr ərzində verilmiş bütün Nobel mükafatlarının (təxminən 684 şəxs və 16 beynəlxalq təşkilat ancaq sülh sahəsində) az qala 40%-dən də çoxu, yəni 274-nü ABŞ alimləri almışdır. Doğrudur onların arasında 15-dək digər ölkə və millətlərin nümayəndələridir ki, onlar da 70-80% təşkil edir. ABŞ alimləri fizika sahəsində 159-dan 71-i, kimya 131-dən 46, fiziologiya və tibb 168-dən 80, ədəbiyyat, 95-dən 11, sülh 87-dən 17- və iqtisadiyyat 43-dən 29. Beləliklə ABŞ- dünyanın 44 ölkəsini əhatə edən Nobel mükafatçıları arasında «əlçatmaz» liderdir. Baxmayaraq ABŞ Nobel mükafatlarına fizika sahəsində 1907 (A.Maykelson), Kimya (1914, Riçard), Fiziologiya və tibb 1930 (K.Landşteyner), ədəbiyyat 1930 (S.Lyuis), sülh 1906 (T.Ruzvelt) və iqtisadiyyat 1970 (P.Semyuelson) qoşul-

muşdur. Bu uğur görünür bəlkə də doğrudur. Ona görə ki, ABŞ bütün sahələrdə həm yerli və həm də əcnəbi alimlərinə hələ əsrin əvvəllərində yaradıcılıq üçün əlverişli və «münbit» şərait yarada bilmiş, bu prosesi bütün əsr boyu sonadək dönmədən davam etdirərək qazanıb. Sözsüz, kimyaçılar əsri olan XXI əsrdə də davam etdirəcəkdir. (XXI əsrin kimyaçılar əsri olacağı fikri də məhz ABŞ alimi-fiziki R.F.Feynmana məxsusdur).

Fizik Nobel mükafatı laureatları arasında bir neçə ailə vardır ki, bu şərafət ailəvi nail olmuşlar. Böyük Britaniya fizikləri C.C.Tomson – ata və P.C.Tomson oğlu, yenə də ingilis alimlər ailəsi – U.H.Breqq-ata və U.L.Breqq oğlu. Daha maraqlı hadisə Fransa fizika və kimyaçılar ailəsi ilə bağlıdır. Belə ki, Mariya Sklodovskaya Kürü məlum olduğu kimi 2 və əri P.Kürü, daha sonra F.Jolio Kürü və həyat yoldaşı İ. Jolio Kürülər Nobel mükafatı laureatlarıdır.

Kvant mexanikasının banilərindən biri, böyük Danimarka alimi Nils Bor və oğlu Oqe Bor Nobel mükafatına layiq görülmüş daha bir alimlər ailəsidir.

İstər fiziklərin və istərsə də digər sahə alimlərinin bu yazının sonuna əlavə edilmiş siyahılarına nəzər salsaq görürük ki, (bu acınacaqlı olsa da öz sübyektiv fikrimi deyirəm) elmin əsas sahələrinin qədim tarixi və inkişaf mənbələri Şərqi və Ərəb dünyasına malik olsa da onlar arasında müasir müsəlman dünyasının nümayəndələri çox azdır. 159 fizik arasında ancaq bir müsəlman-Pakistan fizika alimi Salam Abdul vardır. Müasir mürəkkəb dünyamızda bunun nə dərəcədə ədalətli olduğunu zaman söyləsin. Baxmayaraq S.Abdul-bu fikri Nobel mükafatı təqdim olunarkən hərtərəfli vurğulamışdır.

Ümid etmək olar ki, ABŞ-la yanaşı dünyanın bir sıra digər ölkələrində, o cümlədən də müsəlman ölkələrində XXI əsrdə Nobel mükafatı kimi yüksək beynəlxalq mükafat alan alimlərin yeni adlarına rast gələcəyik.

Onların tam siyahısı və tərkibini isə XXI əsrin sonu XXII əsrin əvvəlində yaşayacaq insan nəslinə daha yaxşı bəlli olacaqdır. Bu isə düz bir əsr sonra belə bir mövzuda daha dolğun və hərtərəfli, əhatəli kitab yazacaq kimsə öhdəsinə düşəcəkdir.

Verilməsinə XX əsrin ilk ilindən başlanan Beynəlxalq Nobel mükafatından başqa hər bir ölkənin öz alimlərinə və həm də əcnəbi alimlərinə verilən xüsusi mükafatlar, medallar və s. təsis etmişlər. Oxucunun maraq göstərəcəyini nəzərə alaraq müəyyən mənbələrdən toplanmış belə mükafatlar və medallar bir çox ölkələr üzrə aşağıdakılardır.

DİGƏR MÜKAFATLAR

AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARI

- Amerika fizika cəmiyyətinin T.Bonner adına mükafatı
- Amerika kimya cəmiyyətinin C.Gibbs adına medalı,
- B.Franklin adına institutun E.Qresson adına medalı
- Amerika fizika cəmiyyətinin Devisson-Cermer adına medalı
- Amerika kimya cəmiyyətinin P.Debay adına medalı
- ABŞ Milli Elmlər Akademiyasının H.Drener adına medalı
- Yelsk Universitetinin Ç.Krikvud adına medalı
- F.London adına mükafat
- Amerika atom enerjisi komissiyasının E.Lourens adına medalı
- Amerika kimya cəmiyyətinin H.Lyuis adına medalı
- A.Maykelson adına medal
- Amerika fizika cəmiyyətinin Ç.Maksvel adına medalı
- Mayama Universitetinin Nəzəri Tədqiqatlar Mərkəzinin R.Oppenqeymer adına mükafatı
- Amerika Elm və İncəsənət Akademiyasının B.Rumford adına mükafatı
- Amerika atom enerjisi komissiyasının E.Fermi adına mükafatı
- Amerika geofizika ittifaqının Ç.Fleminqa adına medalı
- B.Franklin institutunun B.Franklin adına medalı
- Amerika fizika cəmiyyətinin D.Xeynman adına mükafatı
- A.Eynşteyn adına medal.

SOVET SOSIALİST RESPUBLİKALARI İTTİFAQI

- SSRİ Elmlər Akademiyasının A.A.Andronov adına mükafatı
- SSRİ EA-nın S.İ.Vavilov adına qızıl medalı
- SSRİ EA-nın İ.V.Kurçitov adına qızıl medalı və mükafatı
- SSRİ EA-nın L.D.Landau adına mükafatı
- SSRİ EA-nın A.N.Lebedev adına mükafatı
- SSRİ EA-nın M.V.Lomonosov adına qızıl medalı
- SSRİ EA-nın M.V.Lomonosov adına mükafatı
- SSRİ EA-nın L.İ.Mandelştam adına medalı
- SSRİ EA-nın N.D.Papaleksi adına mükafatı
- SSRİ EA-nın İ.İ.Polzunov adına mükafatı
- SSRİ EA-nın A.S.Popov adına qızıl medalı və mükafatı
- SSRİ EA-nın D.S.Rodestvenski adına mükafatı
- SSRİ EA-nın İ.Y.Tamm adına mükafatı

Keçmiş SSRİ məkanında bu mükafat və medallardan başqa elm və digər sahələrin alimlərini, yaradıcılıq və əmək sferasının insanlarını daha yüksək mükafat, orden, medalla təltif edir və fəxri adlar verirdilər.

- Lenin mükafatı
- Sülhü möhkəmlətməyə görə Beynəlxalq Lenin mükafatı
- Sosialist Əməyi qəhrəmanı adı qızıl-oraq çəkiç medalı ilə
- Lenin ordeni
- Oktyabr inqilabı ordeni
- Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni
- Şərəf nişanı ordeni və s.

BÖYÜK BRİTANIYA

- London fizika cəmiyyətinin Ç.Boys adına mükafatı
- London fizika cəmiyyətinin E.Rezerford adına qızıl medalı
- London Kral cəmiyyətinin B.Rumford adına medalı
- London fizika cəmiyyətinin və fizika institutunun F.Saymon adına mükafatı
- London Kral Cəmiyyətinin Ç.Silvester adına medalı
- Londoni kimya cəmiyyətinin M.Faradey adına medalı
- London Astronomiya Cəmiyyətinin A.Edinqton adına medalı
- London Kral cəmiyyətinin D.Yuz adına medalı
- London fizika cəmiyyətinin T.Yunq adına medalı
- Ç.Pristili adına medal

ALMANIYA

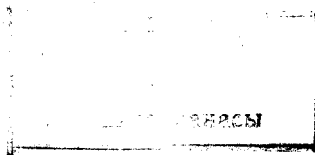
- K.Seyssin fondunun E.Abbe adına mükafatı
- Alman fizika cəmiyyətinin M.Plank adına mükafatı
- Hessen universitetinin K.Rentgen adına mükafatı

İTALIYA

- Len Linçen Akademiyasının K.Matteuçi adına medalı
- Boloniya EA-nın A.Riqi adına mükafatı

DANİMARKA

- Danimarka mühəndislər cəmiyyətinin A.Bor adına qızıl medalı
- X.Ersted adına medal

NİDERLAND

- Hollandiya soyuducu texnika cəmiyyətinin T.Kommerlinq –Onnes adına medalı
- Hollandiya EA-nın X.Lorens adına medalı
- İsveç EA-nın S.Arrenius adına qızıl medalı
- L.Boltsman adına mükafat - Avstriya
- Ümumdünya Sülh Şurasının Fredrik Jolio-Kürü adına medalı
- U.Nişina adına medal- Yaponiya
- Ukrayna EA-nın K.D.Sinelnikov adına mükafatı
- Polşa fizika cəmiyyətinin M.Smoluxovski adına medalı.

Bu heç də mükafat və medalların tam siyahısı deyildir. Məlumat mənbələrinin (sorğu kitabları) XX əsrin 80-cü illərində də əhatə etdiyi bu növ medal və mükafatlar mümkündür ki, əsrin son iyirmi ili ərzində həm yuxarıdakı və həm də digər ölkələr tərəfindən təsis edilsin. Onlarında adları yaxın onilliklərdə, yazılacaq kitablardan müasiri olan oxuculara məlum olacaq.

Yuxarıda, artıq yada saldıq ki, görkəmli ABŞ fizika alimi, Nobel mükafatı laureatı R.F.Feynman XX əsrin fiziklərin əsri olduğunu, XXI əsrin isə kimyaçılar, biologlar əsri olacağı fikrini söyləmişdir. Bunun nə dərəcədə dolğunluğunu yenə də tarix və zaman göstərəcəkdir. Lakin bu heç də o demək deyildir ki, fizikanın öyrənilməsi və mənimsənilməsi qlobal şəkildə başa çatmışdır. Əsla yox, hələ insan övladının gələcək zəkaları çoxlu sirləri aşkarlayacaq. Zaman öz axarı ilə gedir tarix yaşa dolur, həyat davam edir. Dəyişikliklər mürəkkəb macəralarla inkişaf edir. Hələ açılmalı çoxlu sirlərlə dolu olan dünya və kainat isə əbədi və sonsuzdur. Odur ki, elmin onun aşkarlayacağı kəşflər və ixtiralarda bütün sahələr üzrə sonsuzdur.

İndi isə fizika və kimya (qismən) sahələrində XX əsrdə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüş fiziklərin çox qısa elmi-bioqrafik məlumatlarına xronoloji ardıcılıqla nəzər salaq.

NOBEL MÜKAFATI LAUREATI - FİZİKLƏR

RENTGEN VİLHELM KONARD

K.Rentgen 1845-ci ildə mart ayının 27-də Almanıyanın Düselford şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman, Nobel mükafatına layiq görülmüş ilk fizikdir. V.K.Rentgen elmə onun adı ilə daxil olmuş Rentgen şüaları («X»-şüaları) kəşf etdiyinə görə 1901-ci ildə ilk Nobel mükafatı laureatı olmuşdur. 1901-ci ilin daha dörd mükafatçısı digər sahələr üzrədir (əlavələrə bax).

K. V. Rentgen 1923-cü il fevralın 10-da Münxendə vəfat etmişdir.

VANT-HOFF YAKOV HENDRİK

H.H.Vant-Hoff 1852-ci ildə avqustun 30-da Niderlandın Rotterdam şəhərində anadan olmuşdur. Holland kimyaçısı (fiziki) müasir fiziki kimyanın və sterokimyanın əsasını qoyanlardan biri, milliyyətçə hollanddır.

Kinetik kimya sahəsində qanunları və osmotik təzyiği kəşf etdiyinə görə 1901-ci ildə kimya sahəsində Nobel mükafatı laureatı olmuşdur.

Y. V. Hoff 1911-ci ildə mart ayının 1-də Berlində vəfat etmişdir.

ZEYEMAN PİTER

P.Zeyeman 1865-ci ildə mayın 25-də Niderlandın Zonnemayer şəhərində anadan olmuşdur. Holland fiziki, milliyyətçə hollanddır. Maqneziumun şüalanma prosesinə təsirinin tədqiqinə görə 1902-ci ildə Nobel mükafatına digər həmyerlisi H.A.Lorents ilə birlikdə almışdır.

P. Zeyeman 1943-cü il oktyabrın 9-da Amsterdam şəhərində vəfat etmişdir.

LORENTS HENDRİK ANTON

A.H.Lorents 1853-cü ildə iyunun 18-də Niderlandın Arnem şəhərində anadan olmuşdur. Holland fiziki elektron nəzəriyyəsinin banisi, milliyyətçə hollanddır.

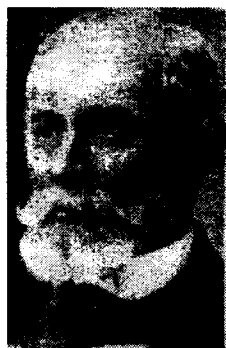
Maqneziumun şüalanma prosesinə təsirinin tədqiqinə görə 1902-ci ildə digər holland fiziki P.Zeymanla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

H.A.Lorents 1928-ci ildə fevralın 4-də Harlem şəhərində (Niderland) vəfat etmişdir.

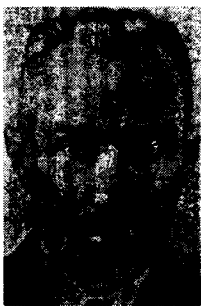
BEKKEREL ANTUAN ANRİ

A.A.Bekkerel 1852-ci ildə dekabrın 15-də Parisdə anadan olmuşdur. Fransız fizikləri Bekkerellər ailəsinin üçüncü üzvü, A.E.Bekkerelin oğlu, A.S.Bekkerlin isə nəvəsidir. Fransız fiziki, milliyyətçə fransızdır. Təbii radioaktivliyin kəşfinə görə 1903-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Həmin ildə digər iki fransız fiziki ər-arvad P.Kürü və M.Küri Sklodovskaya da Nobel mükafatı almışdır.

A.A.Bekkerel 1908-ci il avqustun 25-də Fransanın Kurasak şəhərində vəfat etmişdir.

KÜRİ PYER

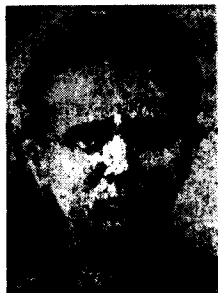
P.Küri 1859-cu ildə martın 15-də Parisdə anadan olmuşdur. Fransız fiziki, milliyyətçə fransız. A.A.Bekkerel tərəfindən kəşf olunmuş radioaktivlik hadisəsinin tədqiqinə görə M.K.Sklodovskaya ilə birlikdə 1903-cü ildə Nobel mükafatı almışdır. Həmin il A.A.Bekkerel də Nobel mükafatı laureatı olmuşdur.

P.Küri 1906-cı il aprelin 19-da Parisdə vəfat etmişdir.

SKLODOVSKAYA KÜRİ MARIYA

M.K.Sklodovskaya 1867-ci ildə noyabrın 7-də Polşanın paytaxtı Varşava şəhərində anadan olmuşdur. Fransız fiziki və kimyaçısı, milliyətçə polşalıdır (Polyak).

Fransa fiziki A.A.Bekkerel tərəfindən kəşf edilən təbii radioaktivliyin tədqiqinə görə 1903-cü ildə əri Pyer Kuri ilə birlikdə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür. Belə mükafat alan ilk qadındır. Mariya Kuri Sklodovskaya 1911-ci ildə ikinci Nobel mükafatını kimya sahəsində almışdır. Eyni şəxsin, özü də qadının bu mükafatı iki dəfə alması əsrin əvvəlində yeganə hadisə idi. Mariya Kuri Sklodovskaya 1911-ci ildə radium (Ra) və Poloniumu (Po) kəşf etdiyi üçün müakfatlandırılıb. Elementin (radioaktiv) birini o, vətəni Polşanın şərəfinə polonium adlandırmışdır.

M.K.Sklodovskaya 1934-cü ildə iyunun 4-də Parisdə vəfat etmiş, şəhərətrafi Co adlı qəbiristanlıqda dəfn edilmişdir.

ARRENIUS SVANTE AVQUST

S.A.Arrenius 1859-cu ildə fevralın 19-da İsveçin Upsala şəhəri yaxınlığında Veyk adlı yerdə anadan olmuşdur. İsveç fiziki və kimyaçısı, milliyətçə İsveçli.

Elektrik dissosiasiyası nəzəriyyəsini yaratdığını görə 1903-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

S.A.Arrenius 1927-ci ildə oktyabrın 2-də vəfat etmişdir.

STRETT RELEY (LORD REYLİ) CON UİLYAM

S.C.U.Reley 1842-ci ildə Böyük Britaniyanın Esseks qraflığının Lenqford Qrov şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyətçə ingilisdır.

Çox yayılmış qazların sıxlığının tədqiqi və nəticəsində arqonun kəşfinə görə 1904-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Böyük ingilis alimi U.C.Reley 1919-cu il iyunun 30-da İngiltərənin Uitem şəhərinin yaxınlığındakı Tirlinq-Pleysdə vəfat etmiş və orada dəfn olunmuşdur.

RAMZAY /REMZİ/ UİLYAM

U.Ramzay 1852-ci ildə oktyabrın 2-də İngiltərənin Qlazqo şəhərində anadan olmuşdur. İngilis kimyaçısı və fiziki milliyətçə ingilis. İnert qazların kəşfinə və onların elementlərin dövrü sistemində yerlərinin təyininə görə 1904-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

U.Ramzay 1916-cı ildə iyunun 23-də İngiltərənin Xay-Uikom şəhərində vəfat etmişdir.

LENARD FİLİPP EDUARD ANTON

F.E.A.Lenard 1862-ci ildə iyunun 7-də Slovakiyanın Preysburq (indiki Bratislava) şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyətçə slovakdır. Faşizmin, Hitler rejimini tam müdafiə etmişdir. Katod şüalarının tədqiqinə görə 1905-ci ildə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

F.E.A.Lenard 1947-ci ildə mayın 20-də vəfat etmişdir.

TOMSON COZEF CON

C.C.Tomson 1856-cı il dekabrın 18-də İngiltərənin Mançestr şəhəri yaxınlığında Çitem-Billdə anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyətçə ingilisdır.

Qazlarda elektrik keçiriciliyinin nəzəri və eksperimental tədqiqinə görə 1906-cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

C.C.Tomson 1940-cı ildə avqustun 30-da Kembriçdə vəfat etmişdir.

MAYKELSON ALBERT ABRAHAM

A.A.Maykelson 1852-ci ildə dekabrın 19-da Polşanın Strelno, indiki Stesilno şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətçə polyakdır.

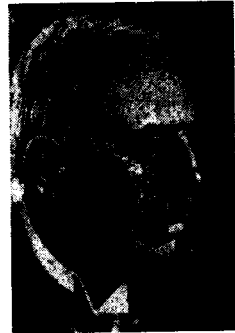
Ən dəqiq optik alətlər yaratdığına, onların köməyi ilə spektroskopik və metroloji tədqiqatlara görə 1907-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüş ilk ABŞ fizikidir.

A.A.Maykelson 1931-ci ildə mayın 9-da ABŞ-in Koliiforniya ştatında Pasadeni şəhərində vəfat etmişdir.

REZERFORD ERNST

E.Rezerford 1871-ci il avqustun 30-da Yeni Zelandiyanın Braytoter şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki və kimyaçı atom quruluşu və radioaktivlik təliminin banilərindən biri, milliyətçə ingilisdır. Elementlərin radioaktiv parçalanması və radioaktiv maddələrin kimyası sahəsindəki tədqiqatlarına görə 1908-ci ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

E.Rezerford 1937-ci ildə oktyabrın 19-da İngiltərənin Kembriç şəhərində vəfat etmişdir.

LİPPMAN QABRİEL

Q.Lippman 1845-ci ildə avqustun 16-da Lüksemburqun Xollerix şəhərində anadan olmuşdur. Fransız fiziki milliyyətə almandır.

Rəngli fotoqrafiyanın üsullarının kəşfinə görə 1908-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

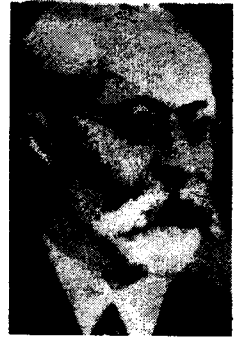
Q.Lippman 1921-ci il iyulun 12-də vəfat etmişdir.

BRAUN KARL FERDİNAND

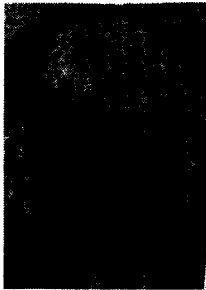
K.F.Braun 1850-ci il iyunun 6-da Almaniyanın Fulde şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki milliyyətə almandır.

Məftilsiz teleqrafın yaradılması sahəsindəki işlərinə görə 1909-cu ildə İtaliya alimi Q.Markoni ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

K.F.Braun 1918-ci ildə aprelin 20-də vəfat etmişdir.

MARKONİ QULELMO

Q.Markoni 1874-cü ildə anadan olmuşdur. İtalyan fiziki mühəndisi və sahibkar, milliyyətə italyandır. Məftilsiz teleqraf yaratdığına görə 1909-cu ildə alman fiziki K.F.Braunla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Qeyd: Bu kəşf rus fiziki V.S.Popova məxsus olsa da kəşfi patentləşdirə bilmədiyindən Nobel mükafatını K.F.Braun və Q.Markoni almışdır.

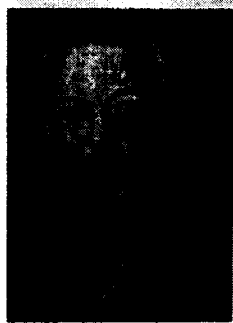
Q.Markoni 1934-cü il iyulun 20-də vəfat etmişdir.

OSTVALD VILHELM FRIDRIX

V.F.Ostvald 1853-cü ildə sentyabrın 2-də Riqada anadan olmuşdur. Alman kimyaçısı və fiziki- idealist filosofu, milliyyətçə almandır.

Kataliz sahəsindəki işlərinə, eyni zamanda kimyəvi reaksiyaların tarazlığının və sürətinin idarə olunmasının əsas prinsiplərinin tədqiqinə görə 1909-cu ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

V.F.Ostvald 1932-ci ildə aprelin 3-də vəfat etmişdir.

VAN DER VAALS YAN DİDERİK

Y.D.Van Der Vaals 1837-ci il noyabrın 23-də Niderlandın Leyden şəhərində anadan olmuşdur. Holland fiziki, milliyyətçə hollandır.

Qaz və mayelərin aqreqat halının bərabər saxlanmasına aid tənlidlərin tədqiqi sahəsindəki işlərinə görə 1910-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

Y.D.Van Der Vaals 1923-cü ildə martın 9-da Amsterdam şəhərində vəfat etmiş və orada

dəfn edilmişdir.

DALEN NİLS QUSTAV

N.Q.Dalen 1864-cü il noyabrın 30-da İsveçin Stenstron şəhərində anadan olmuşdur. İsveç fiziki, milliyyətçə İsveçli. İşıqlanan buyların və mayakların yandırılıb söndürülməsi üçün avtomatik qurğunu ixtira etdiyinə görə 1912-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

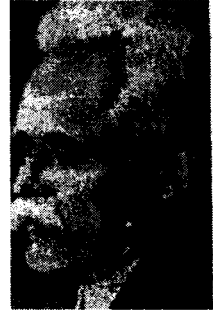
N.Q.Dalen 1937-ci ildə Stokholmda vəfat etmişdir.

VİN VİLHELM KARL

V.K.Vin 1864-cü ildə yanvarın 13-də Şərqi Prussiyanın Qafken şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə almandır.

İstilik şüalanmasının qanunlarının kəşfinə görə 1911-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

V.K.Vin 1928-ci ildə avqustun 30-da Münxendə vəfat etmişdir.

KAMMERLİNQ-ONNES HEYKE

H.Kammerlinq-Onnes 1853-cü ildə sentyabrın 21-də Niderlandın Qorningen şəhərində anadan olmuşdur. Niderland fiziki və kimyaçısı milliyyətçə hollanddır.

Alçaq temperaturlarda cismlərin xassələrinin tədqiqinə və maye heliumu aldığına görə 1913-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

H.Kammerlinq-Onnes 1926-cı ildə fevralın 21-də Leydendə vəfat etmişdir.

LAUE MAKS FON FELİKS TEODOR

F.T.M.Laue 1879-cu ildə oktyabrın 9-da Almaniyanın Koblents şəhəri yaxınlığında Pfaffendorda anadan olmuşdur. Alman fiziki milliyyətçə alman.

Rentgen şüalarının kristallarda difraksiyalarını kəşf etdiyinə görə 1914-cü ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

F.T.M. Laue 1960-cı aprelin 24-də Berlində vəfat etmişdir.

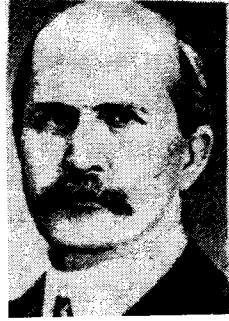

BREQQ UİLYAM HENRİ

U.H.Breqq 1862-ci ildə iyunun 2-də İngiltərənin Kambeolden əyalətinin Uiqton şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilis.

Rentgen şüalarının köməyi ilə kristalların quruluşunun öyrənilməsi sahəsindəki işlərinə görə oğlu U.L.Breqqlə birlikdə 1915-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

U.H.Breqq 1942-ci il martın 12-də vəfat etmişdir.

BREQQ UİLYAM LORENS

U.L.Breqq 1890-cı ildə martın 31-də İngiltərənin Adeliada şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilis.

Rentgen şüalarının köməyi ilə kristalların quruluşunun tədqiqinə görə atası U.H.Breqqlə birlikdə 1915-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

U.L.Breqq 1971-ci ildə iyulun 1-də vəfat etmişdir.

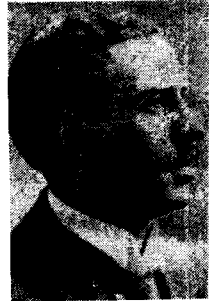

BARKLA ÇARLS QLOVER

Ç.Q.Barkla 1877-ci ildə iyunun 27-də İngiltərənin Undiees şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilisdır.

Elementlərin xarakterik Rentgen şüalarının mənasının kəşfinə görə 1917-ci ildə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

Ç.Q.Barkla 1944-cü ildə oktyabrın 23-də vəfat etmişdir.

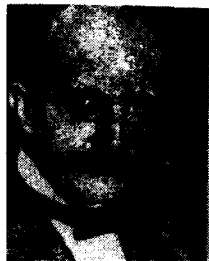

PLANK MAKS KARL ERNEST LÜDVIQ

K.E.L.Maks Plank 1858-ci ildə aprelin 23-də Almaniyanın Gil şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə almandır.

Enerji şüalanmasının diskretliyinin (kvant təsirinin) kəşfinə görə 1918-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

K.E.L.Maks Plank 1947-ci il oktyabrın 4-də Höttingendə vəfat etmişdir.

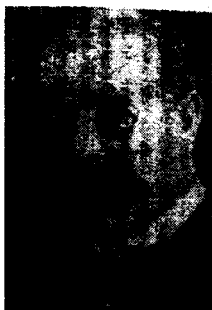
ŞTARK İOHAN NİKOLAYS

İ.N.Ştark 1874-cü ildə aprelin 15-də Almaniyanın Şikkenhöf şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki və milliyyətçə alman. Baxışları millətçi, hitlerpərəst və A.Eynşteynə qarşı düşmən mövqeli alim.

Kanal (hiyləli) şüalarının Dopler effektinin və elektrik sahəsində spektral xətlərinin parçalanması effektinin kəşfinə görə 1919-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

İ.N.Ştark 1957-ci ildə iyunun 21-də vəfat etmişdir.

NERNST VALTER FRİDRİX GERMAN

V.F.G.Nernst 1864-cü ildə iyunun 25-də Polşanın Brizmen (indiki Vomojeno) şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, fiziki kimyanın banilərindən biri, milliyyətçə alman.

Termokimya sahəsindəki işlərinə görə 1920-ci ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Onun elmə daxil etdiyi prinsiplər – termodinamikanın üçüncü prinsipi (qanunu) kimi tanınır.

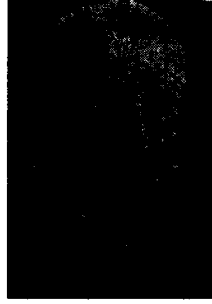
V.F.K.Nernst 1941-ci ildə noyabrın 18-də Almaniyanın Müskau şəhəri yaxınlığında Ober-Tsibelldə vəfat etmişdir.

GİLOM GİYOM ŞARL EDUARD

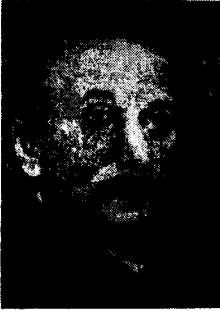
Ş.E.Gilom 1861-ci il fevralın 15-də İsveçrənin Fleyerye şəhərində anadan olmuşdur. İsveçrə fiziki, milliyyətçə isveçrəli.

İnvar və elinvar ərintilərinin metroloji məqsədlər üçün (dəmir inkel ərintiləri) yaratdığına görə 1920-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Ş.E.Gilom 1938-ci il iyunun 13-də vəfat etmişdir.

ALBERT EYNŞTEYN

A.Eynşteyn 1879-cu il martın 14-də Almaniyanın Ulm şəhərində anadan olmuşdur. Görkəmli alim, alman fiziki, milliyyətçə yəhudi. Məhz onun yəhudiliyi dahiliyini Hitler faşizmi ideologiyası Almaniya kölgədə qoymuş, ABŞ-a mühacirətə məcbur olmuşdur. L.Filipp İ.Ştrak kimi həmkarları tərəfindən lənətlənmişdir. Kəşf etdiyi fotoelektrik effektinə və nəzəri fizika sahəsindəki işlərinə görə 1921-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

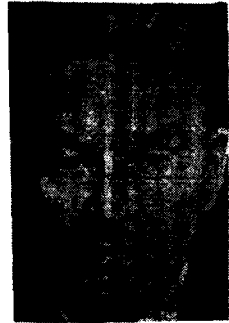
A.Eynşteyn 1955-ci ildə aprelin 18-də ABŞ-da Priston şəhərində vəfat etmişdir.

SODDİ FREDRİK

F.Soddi 1877-ci ildə sentyabrın 2-də İngiltərənin İstbron şəhərində anadan olmuşdur. İngilis kimyaçı-fiziki (radiokimya) milliyyətçə ingilisdur.

Radioaktiv maddələr kimyasının inkişaf etdirilməsi və izotopların təbiətinin tədqiqinə görə 1922-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

F.Soddi 1956-cı il sentyabrın 22-də İngiltərənin Brayton şəhərində vəfat etmişdir.

BOR NİLS HENRİX DAVID

N.H.D.Bor 1885-ci il oktyabrın 7-də Danimarkanın Kopenhagen şəhərində anadan olmuşdur. Danimarka fiziki, Kvant mexanikasının banilərindən biri, milliyyətə danimarkalıdır.

Atom quruluşunun və onun şüalanmasının öyrənilməsi sahəsindəki tədqiqatlarına görə 1922-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

N.H.D.Bor 1962-ci ildə noyabrın 18-də Kopenhagendə vəfat etmişdir.

ASTON FRENŞİS UİLYAM

F.U.Aston 1877-ci il sentyabrın 1-də İngiltərənin Barbork şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilisdur.

Kütlə spektroqrafın ixtirası və onun köməyi ilə qeyri- radikal elementlərin xeyli sayda izotoplarının kəşfinə görə, tam ədəd qaydasının ifadəsinə görə 1922-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülüb.

F.U.Aston 1945-ci il noyabrın 20-də Kembriçdə vəfat etmişdir.

MİLLİKEN ROBERT ENDURİS

R.E.Milliken 1868-ci il martın 22-də ABŞ-ın Morrisone şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki eksperimentatoru milliyyətə ingilis.

Elementar elektrik yükünün və fotoelektrik effektinin təyini sahəsindəki işlərinə görə 1923-cü ildən Nobel mükafatı almışdır.

R.E.Milliken 1953-cü il dekabrın 19-da vəfat etmişdir.

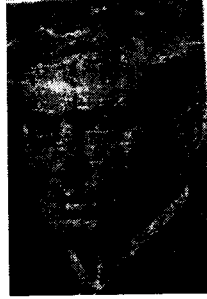

SİQBAN MANNE KARL GEORQ

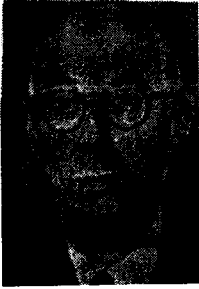
M.K.G.Siqban 1886-cı ildə İsveçin Orebro şəhərində anadan olmuşdur. İsveç fizik-eksperimentatoru, milliyyətçə isveçli.

Rentgen spektroskopiyası sahəsindəki tədqiqatlarına görə 1924-cü ildə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

M.K.G.Siqban 1978-ci il sentyabrın 26-da Stokholmda vəfat etmişdir.

HERTS QUSTAV

Q.Herts 1887-ci ildə Almaniyanın Hamburq şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman.

Elektronları atomlarla toqquşmasının qanunlarını kəşf etdiyinə görə 1925-ci ildə digər həmyerlisi C.Frankla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Q.Herts 1975-ci il yanvarın 1-də Hamburqda

vəfat etmişdir.

FRANK CEYMS

C.Frank 1882-ci ildə avqustun 26-da Hamburqda anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman.

Elektronların atomlarla toqquşmasının qanunlarını kəşf etdiyinə görə 1925-ci ildə həmyerlisi Q.Hertslə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

F.Ceyms 1964-cü il mayın 21-də Höttingene (Almaniya) şəhərində vəfat etmişdir.

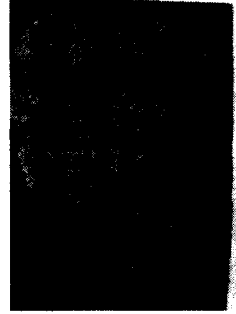

PERREN JAN BATİST

J.B.Perren 1870-ci il sentyabrın 30-da Fransanın Lill şəhərində anadan olmuşdur. Fransız fiziki milliyyətçə fransızdır.

Materiyanın diskret təbiətinin xüsusən (çökmə mənasında) *sedimentar* tarazlığın kəşfinə görə 1926-cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

J.B.Perren 1942-ci il aprelin 17-də ABŞ-da Nyu York şəhərində vəfat etmişdir.

VİLSON UİLSON ÇARLZ TOMSON RİS

U.Ç.T.Wilson Ris 1869-cu il fevralın 14-də İngiltərənin Qlenkors şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki milliyyətçə ingilis.

Onun öz adı ilə elmə daxil olmuş kameranın -Wilson kamerasını kəşfinə, bununla da buxarın kondensasiya üsulunun kəşfinə və kamera-da yüklü hissəciklərin (zərrəciklərin) izinin müşahidəsinə görə 1927-ci ildə Nobel mükafatı almışdır. Həmin il ABŞ alimi A.N.Kompton

da Nobel mükafatı laureatı olmuşdur.

U.Ç.T.Wilson 1959-cu il noyabrın 15-də İngiltərənin Edinburq şəhərində vəfat etmişdir.

KOMPTON ARTUR HOLLİ

A.H.Kompton 1892-ci ildə sentyabrın 10-da ABŞ-ın Ohayo ştatının Vüster şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikalı.

Dalğa uzunluğunun artması ilə müşayiət olunan (kompton effekti) rentgen şüalarının sərbəst elektronlarda səpilməsini kəşf ediyinə görə 1927-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

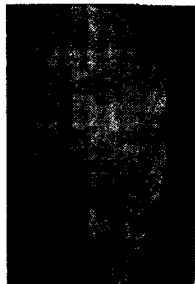
A.H.Kompton 1962-ci il martın 15-də ABŞ-ın Berkli şəhərində vəfat etmişdir.

RİÇARDSON OVEN VİLYAMS

O.V.Riçardson 1879-cu il aprelin 26-da İngiltərənin Dyubern şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətçə ingilis.

Termoelektron emissiyasının tədqiqinə və emissiya cərəyanının temperaturdan asılılığını (Riçardson düsturu) müəyyən etdiyinə görə 1928-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

O.V.Riçardson 1959-cu il fevralın 15-də vəfat etmişdir.

BROYL-de, BROYLİ LUİ-de

L.de Broyl 1892-ci ildə avqustu 15-də Fransanın Dyep şəhərində anadan olmuşdur. Fransız fiziki, milliyyətçə fransızdır.

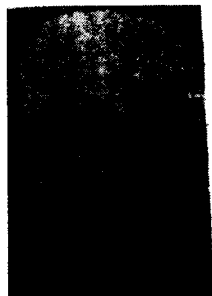
Elektronun dalğa təbiətinin kəşfinə görə 1924-cü ildə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

RAMAN ÇANDRASEKHARA VENKATA

Ç.V.Raman 1888-ci il noyabrın 7-də Hindistanın Tiruççirappalla şəhərində anadan olmuşdur. Hindistan fiziki, milliyyətçə hindli.

İşığın səpilməsinə dair işlərinə və işığın kombinasion səpilməsini (Raman effekti) kəşf etdiyinə görə 1930-cü ildə Nobel mükafatı almış ilk hind fizikidir.

Ç.V.Raman 1970-ci il noyabrın 21-də Hindistanın Benqaluru şəhərində vəfat etmişdir.

HEYZENBERQ VERNER

V. Heyzenberq 1901-ci il dekabrın 5-də Almaniyanın Virsburq şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, kvant mexanikasının banilərində biri. Milliyyətə alman Matris formada Kvant mexanikasını yaratdığına və onun tətbiqi ilə Hidrogen molekullarının iki halını (orto, parahidrogen) qabaqcadan xəbər verdiyinə görə 1932-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

Hitler rejiminə nifrət etmişdir.

V. Heyzenberq 1976-cı il fevralın 1-də Virsburqda vəfat etmişdir.

LƏNGMÜR İRVİNQ

İ. Ləngmür 1881-ci il yanvarın 31-də ABŞ-in Nyu-York ştatının Bruklin şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki və kimyaçı milliyyətə amerikan.

Kimyada səth hadisələrinin tədqiqi və kəşfinə görə 1932-ci ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İ. Ləngmür 1957-ci il avqustun 16-da ABŞ-in Massaçusset ştatının Falmut şəhərində vəfat

etmişdir.

DİRAK POL ADRIYEN MORİS

P.A.M. Dirak 1902-ci il avqustun 8-də İngiltərənin Bristol şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, kvant mexanikasının banilərindən biri, milliyyətə ingilis.

Atom nəzəriyyəsinin yeni məhsuldar formalarının kəşfinə -kvant (dalğa) mexanikasını yaratdığına görə 1933-cü ildə Nobel mükafatı almışdır (Avstriya fiziki E. Şryödingerlə birlikdə)

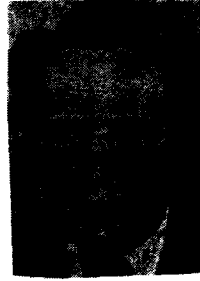

ŞRYÖDİNGER ERVİN

E.Şryödinger 1887-ci ildə avqustun 12-də Avstraliyanın Vyana şəhərində anadan olmuşdur. Avstriya fiziki, kvant mexanikasının banilərindən biri milliyyətə avstriyalı.

Atom nəzəriyyəsinin yeni məhsuldar formasının kəşfinə, kvant (dalğa) mexanikasını yaratdığına görə 1933-cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

E.Şryödinger 1961-ci il yanvarın 4-də Vyana da vəfat etmişdir.

YURİ HAROLD KLEYTON

H.K.Yuri 1893-cü ildə aprelin 19-da ABŞ-ın Uolkerton şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki və kimyaçısı, milliyyətə amerikan.

Ağır hidrogenin (deytronun) kəşfinə görə 1934-cü ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

H.K. Yuri 1981-ci ildə vəfat etmişdir.

ÇEDVİQ CEYMS

C.Çedviq 1891-ci il oktyabrın 20-də İngiltərənin Mançestr şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilisdur.

Neytronu kəşf etdiyinə görə 1935-ci ildə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

C.Çedviq 1974-cü il iyulun 24-də Mançestrdə vəfat etmişdir.

JOLIO KÜRİ-FREDERİK

F.K.Jolio 1900-cü il martın 19-da Parisdə anadan olmuşdur. Fransa fiziki, kimyaçısı, tərəqqipərvər ictimai xadim. Milliyyətçə fransız. Ümumdünya sülh tərəfdarları hərəkatının banilərindən biri.

Yeni radioaktiv elementlərin sintezinə görə 1935-ci ildə İren (həyat yoldaşı) J.Küri (M.Sklodovskayanın qızı) ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

F.J.Küri 1958-ci il avqustun 14-də Parisdə vəfat etmişdir.

JOLIO KÜRİ İREN

J.Küri İren 1897-ci il sentyabrın 12-də Parisdə anadan olmuşdur. Fransız fiziki, tərəqqipərvər ictimai xadim milliyyətçə fransız. P.Kürü və M.Küri Sklodovskayanın qızı. Yeni radioaktiv elementlərin sintezinə görə 1935-ci ildə əri F.J.Küri ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

J.İ.Küri 1956-cı il martın 17-də Parisdə vəfat etmişdir.

HESS VİKTOR FRANS

V.f.Hess 1883-cü il iyunun 24-də Avstriyanın Valdşteyn şəhərində anadan olmuşdur. Avstriya fiziki milliyyətçə avstriyalı.

Kosmik şüalarını kəşf etdiyinə görə 1936-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Həmin ildə ABŞ fiziki K.D.Anderson da Nobel mükafatı almışdır.

V.F.Hess 1964-cü il dekabrın 17-də ABŞ-da Nyu-York şəhərində vəfat etmişdir.

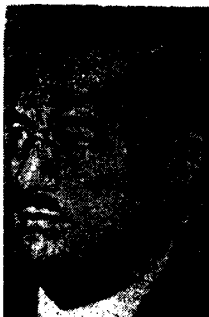
ANDERSON KARL DEYVİD

K.D.Anderson 1905-ci il sentyabrın 3-də ABŞ-ın Nyu-York şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Kosmik şüalarda pazitronu kəşf etdiyinə görə 1936-cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

DEBAY PETER JOZEF VİLHELM

P.Y.V.Debay 1884-cü il martın 24-də Hollandiyanın Maastrix şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə holland.

Molekulun (dipol momentləri) quruluşunun və rentgen şüalarının və elektronların qazlarda difraksasiyasının tədqiqinə görə 1936-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

P. Y. V. Debay 1966-cı il noyabrın 2-də ABŞ-ın İtaka şəhərində vəfat etmişdir.

DEVİSSON KLİNTON COZEF

K.C.Devisson 1881-ci ildə oktyabrın 22-də ABŞ-ın Bluminqton şəhərində anadan olmuşdur.

Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Elektronun kristallarda difraksiasının kəşfinə görə 1937-ci ildə ingilis alimi C.P.Tomsonla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

K. C. Devisson 1958-ci il fevralın 1-də vəfat etmişdir.

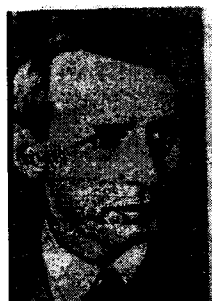

TOMSON CORC PACET

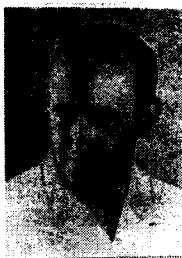
C.P.Tomson 1892-ci il martın 3-də İngiltərənin Kembridc şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, C.C.Tomsonun oğlu.

Elektronların kristallarda difraksiyasını kəşf etdiklərinə görə ABŞ alimi K.C.Devissonla birlikdə 1937-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

C.P.Tomson 1975-ci il sentyabrın 10-da Kembridcə vəfat etmişdir.

FERMİ ENRİKO

E.Fermi 1901- ci il sentyabrın 29-da İtaliyanın Roma şəhərində anadan olmuşdur. Böyük İtalyan fiziki, milliyətçə İtalyan.

Yavaş neytronlarla bombardman nəticəsində baş verən süni radioaktivliyin kəşfinə görə 1938-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

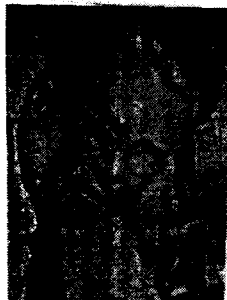
E.Fermi 1954-cü il noyabrın 28-də ABŞ-ın Çikaqo şəhərində vəfat etmişdir.

LOURENS ERNST ORLANDO

E.O.Lourens 1901-ci il avqustun 8-də ABŞ-ın Kanton şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətçə amerikan.

Siklotronun ixtirası və onun köməyi ilə süni radioaktiv elementlər aldığına görə 1939-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

E.O.Lourens 1958-ci il avqustun 27-də vəfat etmişdir.

XEVEŞİ DYORD (GEORQ)

D. Xeveşi 1885-ci il avqustun 1-də Macarıstanın Budapeşt şəhərində anadan olmuşdur. Macarıstan fiziki, kimyaçısı və radiobioloqu, milliyətcə macar.

Kimyəvi reaksiyaları öyrənmək üçün izotopların indikatoru kimi tətbiq etdiyinə, hafnium elementini kəşf etdiyinə görə 1943-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

D. Xeveşi 1966-cı il iyulun 6-da vəfat etmişdir.

ŞTERN OTTO

O. Ştern 1888-ci il fevralın 17-də Almaniyanın Sileziya şəhəri yaxınlığındakı Zorau da anadan olmuşdur. ABŞ fiziki, milliyətcə alman.

Molekulyar dəstlər üsulunu inkişaf etdiyinə və protonun maqnit momentini kəşf etdiyinə görə 1943-cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

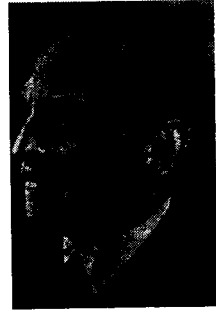
O. Ştern 1969-cu il avqustun 17-də ABŞ-in Kaliforniya ştatının Berkli şəhərində vəfat etmişdir.

HAN (XAN) OTTO

O. Han 1879-cu il martın 8-də Almaniyanın Frank-Fürt-Mayn şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyətcə alman.

Ağır elementlərin nüvələrinin bölünməsinə kəşf etdiyinə görə 1944-cü ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Hitler rejiminə rəğbəti olmasa da təqibə məruz qalmayıb.

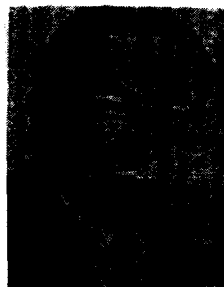
O. Han 1968-ci il iyulun 28-də Almaniyanın Hottinken şəhərində vəfat etmişdir.

RABİ İZİDOR AYZEK

İ.A.Rabi 1898-ci il iyunun 29-da Polşanın Rımanya şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətə polyak.

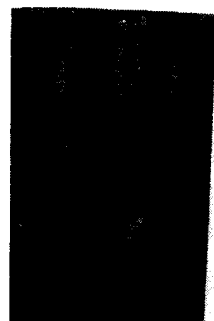
Atom nüvələrinin maqnit xassələrini ölçmək üçün rezonans üsulunu işləyib hazırladığına görə 1944-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

PAULİ VOLFQANQ

V.Pauli 1900-cü il aprelin 25-də Avstriyanın Vyana şəhərində anadan olmuşdur. İsveçrə fiziki, milliyyətə avstriyalı. Kvant mexanikasına dair klassik işlərin müəllifi. Qadağan prinsipini (Pauli prinsipi) kəşf etdiyinə görə 1945-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

V.Pauli 1958-ci il fevralın 15-də vəfat etmişdir.

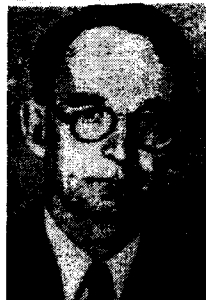
mişdir.

BRİDCMEN PERSİ UİLYAMS

P.U.Bridcmen 1882-ci il aprelin 21-də ABŞ-ın Kembric şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki və filosofu, milliyyətə amerikan.

Yüksək təzyiqlər fizikası sahəsindəki kəşflərinə görə 1946-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

P.U.Bricmen 1961-ci il avqustun 20-də ABŞ-ın Randolf şəhərində vəfat etmişdir.

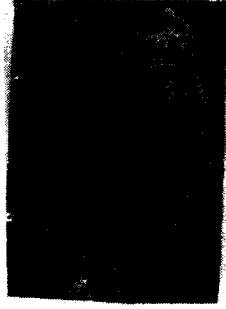

EPLTON EDVARD

E.Eplton 1892-ci il sentyabrın 6-da İngiltərənin Bradford şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətçə ingilis.

Atmosferin yuxarı qatlarının fizikasının tədqiqinə, radio dalğalarını əks etdirən qatın (Eplton qatının) kəşfinə görə 1947-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

E.Eplton 1965-ci il aprelin 21-də vəfat etmişdir.

BLEKKET PATRİK MEYNARD STUART

P.M.S.Blekkes 1897-ci il noyabrın 18-də Londonda anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətçə ingilisdır.

Vilson kamerasını təkmilləşdirməklə nüvə fizikası və kosmik şüalar fizikası sahəsində etdiyi kəşflərə görə 1948-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülüb.

P.M.S.Blekkes 1974-cü ildə Londonda vəfat etmişdir.

CIOK UİLYAM FRENŞİS

U.F.Ciok 1895-ci il mayın 12-də Kanadanın Niaqara-Folse şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, kimyaçısı, milliyyətçə kanadalı.

Kimyəvi termodinamika sahəsindəki işlərinə və maddələrin alçaq temperaturlarda özünü necə aparması ilə bağlı tədqiqatlarına görə 1949-cü ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

YUKAVA HİDEKİ

H.Yukava 1907-ci il yanvarın 23-də Tokioda anadan olmuşdur. Yapon fiziki, milliyyətçə yaponundur.

Mezon nəzəriyyəsinin müddəalarını inkişaf etdirmişdir.

Mezonun mövcudluğunu qabaqcadan söylədiyinə görə 1949-cu ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

PAUEL POUELL SESLİ FRANK

S.F.Pauel 1903-cü il dekabrın 5-də İngiltərənin Kentin-Tonbriq şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətçə ingilis.

Nüvə proseslərinin fotoqrafiya üsulunu işləyib hazırladığına və bunun əsasında mezonları kəşf etdiyinə görə 1950-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

UOLTON ERNST TOMAS SİNTON

E.T.S.Uolton 1903-cü il oktyabrın 6-da İrlandiyanın Darqanavin şəhərində anadan olmuşdur. İrlandiya fiziki, milliyyətçə irlan-diyalı.

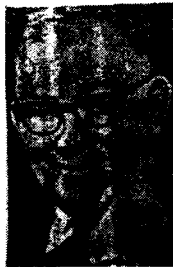
Süni sürətləndirilmiş zərrəciklərlə atom nüvələrinin çevrilməsini tədqiq etdiyinə görə 1951-ci ildə digər həmyerlisi C.D.Kokroftla birlikdə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

KOKROFT CON DUQLAS

C.D.Kokroft 1897-ci il mayın 27-də İngiltərənin Todmorden şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilis.

Süni sürətləndirilmiş zərrəciklərin köməyi ilə atom nüvələrinin çevrilməsini tədqiq etdiyinə görə 1951-ci ildə E.Uoltla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

C.D.Kokroft 1967-ci il sentyabrın 18-də vəfat etmişdir.

MAK-MİLLAN EDVİN MATTİSON

E.M.Mak-Millan 1907-ci il sentyabrın 18-də ABŞ-ın Kaliforniya ştatının Redendo şəhərində anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyyətə amerikalı.

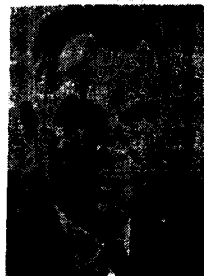
Transuran elementlərinin kəşfi və öyrənilməsinə görə həmyerlisi Q.Siborqla birlikdə 1951-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

SİBORQ QLEN TEODOR

Q.T.Siborq 1912-ci il aprelin 19-da ABŞ-ın Miçigan ştatı İşpelinq şəhərində anadan olmuşdur Amerikan fiziki, milliyyətə amerikalı.

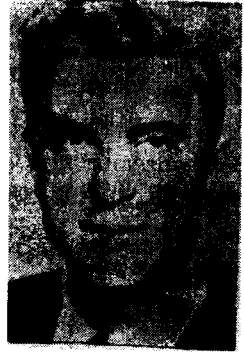
Transuran elementlərinin kəşfi və öyrənilməsinə görə 1951-ci ildə E.Man-Millanla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

BLOX FELİKS

F.Blox 1905-ci il oktyabrın 23-də İsveçrənin Sürix şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətçə isveçrəli.

Nüvə maqnit rezonansını kəşf etdiyinə görə 1952-ci ildə digər ABŞ alimi E.Pyørsellə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

PYÖRSEL EDVARD MİLS

E.M.Pyørsel 1912-ci il avqustun 30-da ABŞ-ın Teylorville şəhərində anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyyətçə amerikalı.

Nüvə maqnit rezonansını kəşf etdiyinə görə 1952-ci ildə həmyerlisi F.Bloxla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

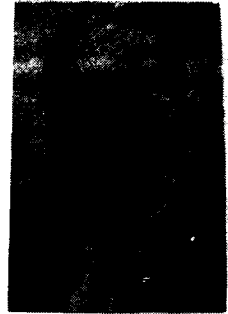
SERNİKE FRİTS

F.Sernike 1888-ci ildə Hollandiyanın (Niderland) Amsterdam şəhərində anadan olmuşdur.

Niderland fiziki, milliyyətçə holland.

Faza kontrast üsulunu yaratdığına, faza kontrast mikroskopunun ixtirasına görə 1953-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

F.Sernike 1966-cı il martın 10-da vəfat etmişdir.

BORN MAKS

M.Born 1882-ci ildə Almaniyanın Berslu, indiki Vortslav şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, Kvant mexanikasının banilərindən biri. Milliyyətçə alman Kvant mexanikasında fundamental tədqiqatlarına dalğa funksiyasının statistik interpretasiyasına görə 1954-cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

M.Born 1970-ci il yanvarın 5-də Höttingen şəhərində vəfat etmişdir.

POLİNQ, PAULİNQ LAYNUS KARL

L.K.Polinq 1901-ci il fevralın 28-də ABŞ-ın Portlend şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, kimyaçısı ictimai xadim, milliyyətçə amerikan.

Kimyəvi rəbitənin tədqiqinə görə 1954-cü ildə kimya sahəsində Nobel mükafatı almışdır. O, 1962-ci ildə Sülh Nobel mükafatını da almışdır. M.Küri Sklodovskayadan sonra L.Polinq ikinci şəxsdir ki, iki Nobel mükafatı

almışdır.

BOTE VALTER

V.Bote 1891-ci ildə Almaniyanın Oraniyernburq şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, nüvə fizikasının banilərindən biri, milliyyətçə almandır. Uyğunluq prinsipi işləyib hazırlanması və onun nüvə fizikası və kosmik şüalar fizikasının tətbiqinə görə 1954-cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

V.Bote 1953-cü il fevralın 8-də vəfat etmişdir.

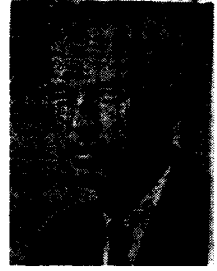

LEMB UİLLİS YUDCİN

U.Y.Lemb 1913-cü il iyulun 12-də ABŞ-ın Los-Anceles şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətə amerikan.

Hydrogenin spektrində incə quruluş sahəsində kəşflərinə görə 1955-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Həmin il milliyyətə alman olan P.Kaş da ABŞ fiziki kimi Nobel mükafatı almışdır.

KAŞ (KUŞ) POLİKARP

P.Kaş 1911-ci il yanvarın 26-da Almaniyanın Blangenburq şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətə alman.

Elektronun maqnit momentini dəqiq təyin etdiyi üçün 1955-ci ildə Nobel mükafatı almışdır. Həmin ildə ABŞ fiziki U. Lemb də Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

BRATTEYN UOLTER

U.Bratteyn 1902-ci il fevralın 10-da Çinin Syamin şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətə amerikan.

Yarımkəçiricilərin tədqiqi və tranzistor effektinin kəşfinə görə 1956-cı ildə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür, – həmyerlisi C.Bardin və ingilis U.Şokli ilə birlikdə.

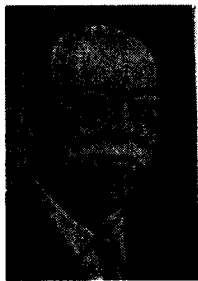

BARDİN CON

C.Bardin 1908-ci ildə mayın 23-də ABŞ-ın Madison şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, ifrat keçiricilik nəzəriyyəsinin yaratıcılarından biri, milliyyətçə amerikan.

1. Yarımkəçiricilərin tədqiqi və tranzistor effektinin kəşfinə görə 1956-cı ildə U.Bratteyn və U.Şokli ilə birinci və

2. ifrat keçiriciliyin nəzəriyyəsini yaratdığına görə 1972-ci ildə L.Kuper və Ç.Şriffelrlə birlikdə ikinci Nobel mükafatını almışdır. Fizika sahəsində 2 mükafat alan (XX əsrdə) yeganə, ümumiyyətlə 2 mükafat alan üçüncü şəxsdir.

ŞOKLİ UİLYAM BREDFORD

U.B.Şokli 1913-cü il fevralın 13-də London-da anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətçə ingilis.

Yarımkəçiricilərin tədqiqi və tranzistor effektinin kəşfinə görə 1956-cı ildə C.Bardin və U.Bratteynlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

SEMYONOV NİKOLAY NİKOLAYEVIÇ

N.N.Semyonov 1896-cı il aprelin 5-də Rusiyanın Saratov şəhərində anadan olmuşdur. Rus-sovet fiziki, kimyaçısı və kimyəvi fizika elminin banilərindən biri, milliyyətçə rusiyalı.

Kimyəvi reaksiyaların (zəncirvari) mexanizminin tədqiqinə görə 1956-cı ildə ingilis fiziki kimyaçısı S.X.Xinşelvudla birlikdə Nobel mükafatı almışdır. Bu mükafatı alan ilk sovet alim fiziki idi.

XİNŞELVUD SİRİN NORMAN

S.N.Xinşelvod 1897-ci il iyunun 16-da Londonda anadan olmuşdur. İngilis kimyaçısı-fizik, milliyyətçə ingilis.

Kimyəvi reaksiyaların (zəncirvari) mexanizmini tədqiq etdiyinə görə N.N.Semyenovla birlikdə 1956-cı ildə kimya sahəsində Nobel mükafatı almışdır.

S.N.Xinşelvod 1967-ci il oktyabrın 9-da Londonda vəfat etmişdir.

Lİ TZUNDAO

T.Li 1926-cı il noyabrın 25-də Şanxayda (Çin) anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə çinli.

Elementar zərrəciklər fizikasında əhəmiyyətli kəşflərə səbəb olan zəif qarşılıqlı təsirlərdə cütlülüyün sıxılmasını kəşf etdiyi üçün 1957-ci ildə həmyerlisi Yançjenninlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

YANQ ÇJENNİN

Ç.Yanq 1922-ci il sentyabrın 22-də Çinin Xofe şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki eksperimentatoru, milliyyətçə çinli.

Elementar zərrəciklər fizikasında əhəmiyyətli kəşflərə gətirib çıxarmış, zəif qarşılıqlı təsirlərdə cütlülüyün saxlanmasını kəşf etdikləri üçün həmyerlisi T.Li ilə birlikdə 1957-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

ÇERENKOV PAVEL ALEKSEYEVİÇ

P.A.Çerenkov 1904-cü il iyunun 28-də Rusiyanın Voronej vilayətinin Çiqra kəndində anadan olmuşdur. Rus-sovet fiziki, milliyyətçə rusdir.

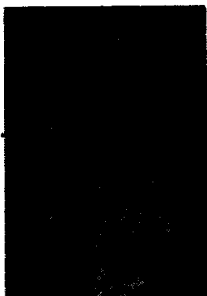
Çerenkov Vavilov effektinin nəzəriyyəsini yaratdığına və kəşfinə görə 1958-ci ildə digər iki rus sovet fiziki İ.Y.Tamm və İ.M.Frankla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Bunlar ilk rus-sovet fizikləridir ki, Nobel mükafatı alıblar.

FRANK İLYA MİXAYLOVİÇ

İ.M.Frank 1908-ci il oktyabrın 23-də Peterburqda anadan olmuşdur. Rus-sovet fiziki, milliyyətçə rus. Çerenkov-Vavilov effektinin nəzəriyyəsini yaratdığına və kəşfinə görə 1958-ci ildə P.A.Çerenkov və İ.Y.Tamm ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşlər.

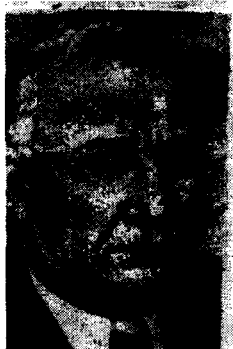

TAMM İQOR YEVGENYEVİÇ

İ.Y.Tamm 1895-ci il iyunun 8-də Vladivostokda anadan olmuşdur. Rus-sovet fiziki, milliyyətçə rus.

Çerenkov-Vavilov effektinin nəzəriyyəsini yaratdığına və kəşfinə görə 1958-ci ildə B.A.Çerenkov və İ.M.Frankla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşlər.

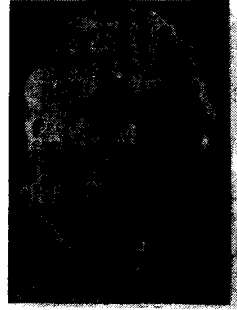
İ.Y.Tamm 1971-ci il aprelin 12-də Moskvada vəfat etmişdir.

SEQRE EMILO ÇİNO

E.Ç.Seqre 1905-ci il fevralın 1-də Roma yaxınlığında Tivoli şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə italyan.

Antiprotonu kəşf etdiyinə görə 1959-cu ildə digər ABŞ fiziki O.Çemberlenlə birlikdə Nobel mükafatı laureatı adına layiq görülmüşdür.

ÇEMBERLEN OVEN

O.Çemberlen 1920-ci il iyunun 10-da ABŞ-ın San-Fransisko şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Antiprotonu kəşfinə görə 1959-cu ildə E.Seqre ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

QLEYZER (QLAZER) DOLAND ARTUR

D.A.Qleyzer 1926-cı ildə sentyabrın 21-də ABŞ-ın Klivlend şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Qabarcıqlı kameranın ixtirasına görə 1960-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

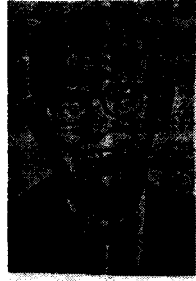

LİBBİ UİLLARD FRENK

U.F.Libbi 1908-ci il dekabrın 17-də ABŞ-ın Qrand-Valli şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki-kimyəçisi, milliyyətçə amerikan.

Karbonun radioaktiv izotopunun köməyi ilə arxiologiyada, geologiyada, geofizikada və digər elm sahələrində yaşın təyin olunması üçün üsulun işləyib hazırladığına görə 1960-cı ildə Nobel mükafatı almışdır (Kimya sahəsində).

U.F.Libbi 1980-ci il sentyabrın 8-də vəfat etmişdir.

MYÖSBAUER RUDOLF LÜDVIQ

R.L.Myösbauer 1929-cu il yanvarın 31-də Almanyanın Münxen şəhərində anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman.

Bərk cismlərdə qamma şüalanmasının rezonans udulmasını kəşf və tədqiq etdiyinə görə 1961-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

XOFŞTADTER ROBERT

R.Xofştadter 1915-ci il fevralın 15-də Nyu-Yorkda (ABŞ) anadan olmuşdur. Amerika fiziki-eksperimentatoru, milliyyətçə amerikan.

Atomların nüvələrində elektronların səpilməsinin tədqiqi ilə bağlı nuklonların quruluşu sahəsindəki kəşflərinə görə 1961-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

BEKEŞİ GEORQ

G.Bekeşi 1899-cu il iyunun 3-də Budapeştdə anadan olmuşdur. Amerika fiziki- fizioloqu, biofiziki, milliyətcə macardır.

Eşitmə mexanizminin (daxili qulağın) izahı ilə bağlı olan kəşflərinə görə 1961-ci ildə fiziologiya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülmüş əcnəbi (ABŞ) alim.

G.Bekeşi 1972-ci ildə ABŞ-da vəfat etmişdir.

LANDAU LEV DAVIDOVIÇ

L.D.Landau 1908-ci il yanvarın 2-də Bakıda anadan olmuşdur. Rus-Sovet fiziki, milliyətcə yəhudi.

Nəzəri fizika sahəsində görkəmli alim.

Kondisiyalanmış materiya (xüsusən maye helium) nəzəriyyəsi sahəsində tədqiqatlarına görə 1962-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

L.D.Landau 13 yaşına qədər Bakıda yaşamış, oxumuş, sonra Rusiyaya köçmüşdür.

1968-ci il aprelin 1-də faciəvi tərzdə (avtomobil qəzası) həlak olmuşdur. Moskvada dəfn olunub.

GEPPERT-MAYER MARIYA

G.Geppert-Mayer 1906-cı il iyunun 28-də Polşanın Kotovitse şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətcə polyak.

Atom nüvəsinin qabıqlı quruluşunu kəşf etdiyinə görə 1963-cü ildə alman fiziki H.Yensenlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Dünyada XX əsrdə Nobel mükafatı almış üçüncü qadın fizikdir.

YENSEN HANS

H.Yensen 1907-ci il iyunun 25-də Hamburqda (Almaniya) anadan olmuşdur. Alman nəzəriyyəçi-fiziki, milliyyətə alman.

Atom nüvəsinin qabıq (təbəqələr) quruluşunun kəşfinə görə 1963-cü ildə Geppert Mayer M. ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

H.Yensen 1973-cü il fevralın 11-də vəfat etmişdir.

VİQNER YUCİN POL

Y.P.Viqner 1902-ci il noyabrın 17-də Budapeşt (Macarıstan) şəhərində anadan olmuşdur.

Amerika fiziki, milliyyətə macar.

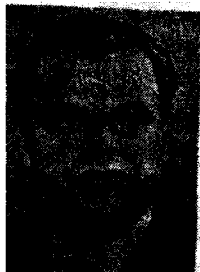
Simmetriyanın fundamental prinsiplərinin tədqiqi ilə bağlı atom nüvəsi və elementar zərəciklər fizikası sahəsindəki işlərinə görə 1963-cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

BASOV NİKOLAY GENNADİYEVIÇ

N.G.Basov 1922-ci il dekabrın 14-də Rusiyanın Voronej şəhərində anadan olmuşdur. Rus-Sovet fiziki Kvant elektrodinamikasının banilərindən biri, milliyyətə rus.

Lazerlər və lazerlərin yeni tipli generator və gücləndiricilərinin yaradılmasına gətirib çıxaran Kvant elektrodinamikası sahəsindəki işlərinə görə həmyerlisi A.M.Proxorov və ABŞ alimi Ç.Taunsla birlikdə Nobel mükafatı almışdır (1964-cü il).

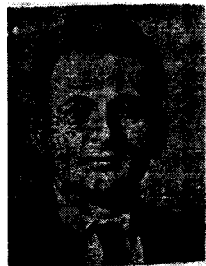

PROXOROV ALEKSANDR MİXAYLOVIÇ

A.M.Proxorov 1916-cı il iyulun 11-də Avstraliyanın Attordom şəhərində anadan olmuşdur. Rus-Sovet fiziki Kvant elektrodinamikasının banilərindən biri, milliyyətçə rus.

Lazerlər və lazer tipli yeni generator və gücləndiricilərin hazırlanmasını təmin etmiş kvant elektrodinamikası sahəsindəki işlərinə görə N.G.Basov və ABŞ alimi Ç.Taunsla birlikdə Nobel mükafatı almışdır. (1964-cü il)

A.M.Proxorov 2002-ci il yanvarın 7-də Moskvada vəfat etmişdir.

TAUNS ÇARLZ XARD

Ç.X.Tauns 1915-ci il iyulun 28-də ABŞ-ın Qrinvill şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Kvant elektrodinamikası sahəsindəki işlərinə və yeni tip gücləndirici və generatorlar – lazerlər və lazerlərin yaradılmasına görə 1964-cü ildə rus-sovet fizikləri N.G.Basov və A.M.Proxorovla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

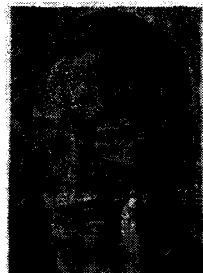

TOMONAQA SİNİTİRO

S.Tomonaqa 1906-cı il martın 31-də Yaponiyanın Kioto şəhərində anadan olmuşdur. Yapon fiziki-nəzəriyyəçisi, milliyyətçə yapon.

Elementar zərrəciklər fizikasına mühüm əhəmiyyəti olmuş, Kvant elektrodinamikası sahəsində fundamental işlərə görə 1965-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

S.Tomonaqa 1979-cu il iyulun 8-də vəfat etmişdir.

ŞVİNGER YUİLİUS

Y.Şvinger 1918-ci il fevralın 12-də Nyu Yorkda (ABŞ) anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Elementar zərrəciklər fizikasında çox əhəmiyyətli olan Kvant elektrodinamikası sahəsindəki fundamental işlərinə görə 1965-ci ildə həmyerlisi A.F.Feynman və yapon alimi S.Tonomaqa ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

FEYNMAN RİÇARD FİLİPS

R.F.Feynman 1918-ci il martın 11-də Nyu Yorkda (ABŞ) anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Elementar zərrəciklər fizikası üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən Kvant elektrodinamikası sahəsindəki fundamental işlərinə görə həmyerlisi Y.Şvinger və yapon alimi S.Tonomaqa ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

MALLİKEN ROBERT SANDERSON

R.S.Malliken 1896-cı il iyunun 7-də ABŞ-ın Nyubernnort şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki- kimyaçısı, milliyyətçə amerikan.

Kimyəvi rabitələrin və orbital molekulyar üsulu ilə molekulların düzülüşünü öyrənmək sahəsindəki işlərinə görə 1966-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

KASTLER ALFRED

A.Kastler 1902-ci il martın 3-də Fransanın Qyubviller şəhərində anadan olmuşdur. Fransız fiziki, milliyyətçə fransız.

Optik rezonans və optik doldurma üsullarını yaratdığına görə və ya başqa cür ifadə edilsə – Atomlarda hererəqlərinin tədqiqində optik üsulların yaradılması sahəsindəki kəşfə görə 1966-cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

BETE HANS ALBREXT

H.A.Bete 1906-cı il iyunun 2-də Strasburqda anadan olmuşdur. Amerika fiziki və nəzəriyyəçisi, milləyyətçə isveçrəlidir.

Nüvə reaksiyaları nəzəriyyəsini zənginləşdirmək və xüsusən də ulduzların enerji mənbəsinə dair etdiyi kəşflərə görə 1967-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

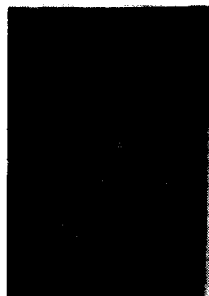

ONSAGER LANS

L.Onsager 1903-cü il noyabrın 27-də Norveçin Oslo şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki- kimyaçısı, milliyyətçə norveç.

Qeyri taraz termodinamikanın yaratıcılarından biri, dönməz proseslərin termodinamikası sahəsindəki işlərinə görə 1968-ci ildə Nobel mükafatını kimya üzrə almışdır.

L.Onsager 1976-cı il oktyabrın 5-də vəfat etmişdir.

ALVARES LUÍS

L.Alvares 1911-ci il iyunun 13-də ABŞ-ın San-Fransisko şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Elementar zərrəciklər fizikasındakı işlərinə və xüsusən də hidrogenin qabarcıqlı kameranın köməyi ilə çoxlu rezonanslarının kəşfinə görə 1968-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

GELL MANN MYURREY

M.Gell Mann 1924-ci il sentyabrın 15-də Nyu-Yorkda (ABŞ) anadan olmuşdur. Amerika fiziki nəzəriyyəçisi, milliyyətçə amerikan.

Elementar zərrəciklərin klassifikasiyası və onların qarşılıqlı təsiri ilə bağlı kəşflərinə görə 1969-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

DELBRÜK MAKS

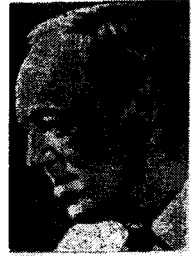
M.Delbrük 1906-cı il sentyabrın 4-də Berlində (Almaniya) anadan olmuşdur. Amerika fiziki, kinetik və virusoloq, milliyyətçə alman.

Virusların və bakteriyaların ginetikası və virusların çoxalması sahəsindəki tədqiqatlarına görə 1969-cu ildə digər iki ABŞ alimləri S.E.Luriya və A.D.Herşi ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

ALFVEN (Alven) HANSEN

H.Alfven 1908-ci il mayın 30-da İsveçdə anadan olmuşdur. İsveç fiziki milliyyətcə isveç.

Maqnit hidrodinamikası sahəsindəki işlərinə və kəşflərinə, fizikanın müxtəlif sahələrinə tətbiq və əlavə edilməsinə görə 1970-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

NEYEL LUI EJEN FELİKS

L.E.F.Neyel 1904-cü il noyabrın 22-də Fransanın Lion şəhərində anadan olmuşdur. Fransız fiziki milliyyətcə fransız.

Antiferro maqnetizm və ferromaqnetizm sahələrində kəşflərinə və onların bərk cismlər fizikasına əlavə edilməsinə görə 1970-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

HERTSBERQ HERHARD

H.Hertsberq 1904-cü il dekabrın 25-də Almaniyanın Hamburq şəhərində anadan olmuşdur. Kanada fiziki-kimyəçisi milliyyətcə alman.

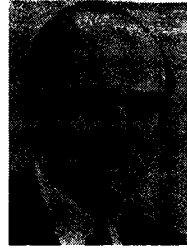
Molekulların düzülüşü və elektron quruluşunu, xüsusən də radikalları tədqiq etdiyinə görə 1971-ci ildə kimya sahəsində Nobel mükafatın layiq görülmüşdür.

QABOR DENNS

D.Qabor 1900-cü il iyunun 5-də Budapeştdə anadan olmuşdur. Böyük Britaniya fiziki, holoqrafiyanın banisi, milliyyətə macar.

Holoqrafiyanın ixtira və inkişaf etdirdiyinə görə 1971-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

KUPER LEON

L.Kuper 1930-cü il fevralın 26-da ABŞ-ın Nyu-York şəhərində anadan olmuşdur. Amerikanın fiziki nəzəriyyəçisi, milliyyətə amerikan.

Yüksək (ifrat) keçiricilik nəzəriyyəsini yaratdığı üçün həmyerliləri C.Bardin və C.R.Şriffer ilə birlikdə 1972-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

ŞRİFFER CON ROBERT

C.R.Şriffer 1931-ci il mayın 31-də ABŞ-ın Ouk-Parqe şəhərində anadan olmuşdur.

Amerika fiziki, milliyyətə amerikan.

İfratkeçiricilik nəzəriyyəsini yaratdığına görə həmyerliləri C.Bordin və L.Kuperlə birlikdə 1972-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

JİVER (CAYVER) AYVAR

A.Jiver 1929-cu il aprelin 5-də Norveçin Bergen şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətə norveç.

Yarım keçiricilərdə və ifrat keçiricilərdə tunel effektinin tədqiqinə görə həmyerlisi L.Esaki ilə birlikdə 1973-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

ESAKİ LEO

L.Esaki 1925-ci il martın 12-də Yaponiyanın Osake şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətə yapon.

Yarımqeçiricilər və ifratqeçiricilərdə tunel effektinin tədqiqatına görə 1973-cü ildə amerikan fiziki A.Jiverlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

COZEFSON BRAYN DEYVİD

B.D.Cozefson 1940-cı il yanvarın 4-də İngiltərənin Uels şəhərində anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyyətə ingilis.

Tunel sədlərindən cərəyan keçərkən (axar-kən) kvant effektlərini qabaqcadan göstərdiyinə (Cozefson effekti) görə 1973-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

RAYL M

İngiltərədə anadan olmuş, ingilis fiziki, mlliyətə ingilis.

Radiofizikada novatorluq işlərinə görə (pulsarların kəşfi, apertursintez üsulu) 1974-ci ildə həmyerlisi E.Xyuşi ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

XYUŞİ E

İngiltərədə anadan olmuş, İngilis fiziki, milliyyətə ingilis.

Radiofizikada novatorluq işlərinə (apertur sintez üsulu, pulsarların kəşfi) görə 1974-cü ildə M.Raylla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

BOR OQE

O.Bor 1922-ci il iyunun 16-da Danimarkanın Kopenhagen şəhərində anadan olmuşdur. Danimarkanın nəzəriyyəçi fiziki, Nils Borun oğlu, milliyyətə danimarkalı.

Atomun nüvəsində hissəciklərin hərəkəti ilə kollektiv hərəkət arasındakı rəbitənin kəşfinə və bunun əsasında atom nüvəsinin ümumiləşdirilmiş modelinin hazırlanmasına görə 1975-ci ildə həmyerlisi B.Mottelson və ABŞ alimi C.Reynuoterlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

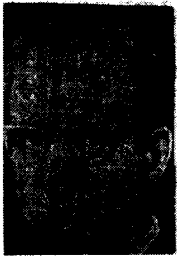
MOTTELSON BEN

B.Mottelson 1926-cı il iyulun 9-da ABŞ-ın Çikaqo şəhərində anadan olmuşdur. Amerikanın nəzəriyyəçi fiziki, milliyyətə amerikalı.

Atom nüvəsinin ümumiləşdirilmiş modelinin hazırlanmasına görə 1975-ci ildə danimarkalı Oqe Bor ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

REYNUOTER CEYMS

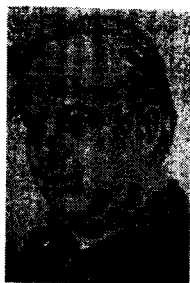
C.Reynuoter 1917-ci il dekabrın 9-da ABŞ-ın Konkil şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətə amerikalı.

Atomun nüvəsində hissəciklərin hərəkəti ilə kollektiv hərəkət arasındakı rəbitənin kəşfinə və bunun əsasında atom nüvəsinin ümumiləşdirilmiş modelinin hazırlanmasına görə 1975-ci ildə O.Bor və B.Mottelsonla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

RİXTER BARTON

B.Rixter 1931-ci il martın 22-də ABŞ-ın Bruklin şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki eksperimentatoru, milliyyətçə amerikan.

Yeni tipli ağır elementar hissəciklərin – Ksi hissəciklərinin kəşfinə görə 1976-cı ilin fizika üzrə Nobel mükafatçısıdır. Həmin il S.Tinq (ABŞ) də Nobel mükafatı almışdır.

TİNQ SAMYUEL

S.Tinq 1936-cı il yanvarın 27-də ABŞ-ın Apın Arbore şəhərində anadan olmuşdur. Amerikanın fiziki eksperimentatoru, milliyyətçə amerikan.

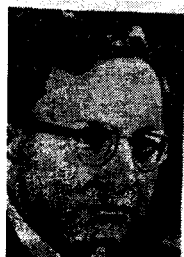
Yeni tipli elementar zərrəciklər – ksi hissəcikləri kəşf etdiyinə görə B.Rixterlə birlikdə 1976-cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

ANDERSON FİLİPP VARREN

F.V.Anderson 1923-cü il dekabrın 13-də ABŞ-ın İndianopolise şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətçə amerikan.

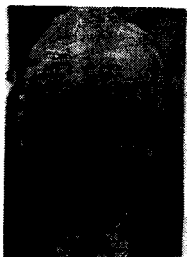
Maqnit və nizamsız sistemlərin elektron quruluşu sahəsindəki tədqiqatlarına görə 1977-ci ildə həmyerlisi Van Flek və ingilis alimi N.Mottla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

VAN FLEK CON XASBRUK

C.X.Van Flek 1889-cu il martın 13-də ABŞ-ın Midelltauq şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki-nəzəriyyəçi, milliyyətçə amerikan.

Maqnit və nizamsız sistemlərin elektron quruluşu sahəsindəki işlərinə görə 1977-ci ildə

həmyerlisi F.Anderson və ingilis alimi N.Mott ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülüb.

C.X. Vin Flek 1980-cı ildə vəfat etmişdir.

MOTT NEVİLL FRENİSİS

N.F.Mott 1905-ci il sentyabrın 30-da İngiltərənin Lidse şəhərində anadan olmuşdur.

İngilis fiziki, nəzəriyyəçisi, milliyyətçə ingilis.

Maqnit və nizamsız sistemlərinin elektron quruluşu sahəsindəki tədqiqatlarına görə 1977-ci ildə ABŞ alimləri V.Flek və F.Andersonla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

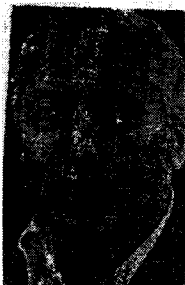

PRIQOJİN İLYA (İLYA ROMANOVİÇ)

İ.Priqojin 1917-ci il yanvarın 25-də Moskva-da anadan olmuşdur. Belçika fiziki-kimyəçisi, milliyyətçə rus.

Qeyri-taraz termodinamikasının banilərindən biri.

Dönməyən proseslərin termodinamikası sahəsindəki işlərinə görə 1977-ci ildə kimya sahəsində Nobel mükafatı laureatıdır.

VİLSON ROBERT VUDROV

R.V.Vilson 1936-cı ildə yanvarın 10-da ABŞ-ın Xyuston şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki-eksperimentatoru milliyyətçə amerikan.

Mikrodalğa relektiv şüalanmanı kəşf etdiyinə görə 1978-ci ildə həmyerlisi A.Penziasla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

PENZİAS ARNO ALLAN

A.A.Penzias 1933-cü il aprelin 26-da Almaniyanın Münxen şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətçə alman.

Mikrodalğa reaktiv şüalanmanı kəşf etdiyinə görə 1978-ci ildə ABŞ alimi R.Vilsonla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

KAPİTSA PYOTR LEONİDOVİÇ

P.L.Kapitsa 1894-cü il iyulun 8-də Kronştadda (Rusiya) anadan olmuşdur. Rus fiziki, milliyətçə rus.

Alçaq temperaturalar fizikasındakı kəşflərinə görə 1978-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

P.L.Kapitsa 1979-cu ildə vəfat etmiş, Moskvada dəfn olunmuş, Kronştadda büstü qoyulmuşdur.

VAYNBERQ STEVEN

S.Baynberq 1933-cü ildə Nyu-Yorkda (ABŞ) anadan olmuşdur. Amerikan nəzəriyyəçi fiziki, milliyətçə amerikalı.

Zəif və elektromaqnit qarışılıqlı təsirlərin ümumiləşdirilmiş nəzəriyyəsi-elektrozəif qarışılıqlı təsir nəzəriyyəsinə yaratdığına görə 1979-cu ildə Pakistan alimi Salam A. və ABŞ alimi Ş.Qleşou ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

QLEŞOU ŞELDON Lİ

Ş.Qleşou 1932-ci il dekabrın 5-də Nyu-York (ABŞ) şəhərində anadan olmuşdur. Amerikanın nəzəriyyəçi fiziki, milliyətçə amerikan.

Zəif və elektromaqnit qarşılıqlı təsirlərin ümumiləşdirilmiş nəzəriyyəsi-elektrozəif qarşılıqlı təsir nəzəriyyəsinə yaratdığına görə 1979-cu ildə S.Abdus (Pakistan) və S.Vaynberqlə (ABŞ) birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

SALAM ABDUS (ABDUL)

A.Salam 1926-cı il yanvarın 29-da Pakistanın Cəng şəhərində anadan olmuşdur. Pakistan fiziki (XX əsrin yeganə müsəlman Nobel mükafatçı laureatı).

Zəif və elektromaqnit qarşılıqlı təsirlərin birləşmiş nəzəriyyəsi elektrozəif qarşılıqlı təsir nəzəriyyəsinə yaratmağa görə ABŞ alimləri Ş.Qleşou və S.Vaynberqlə birlikdə 1979-cu ildə

Nobel mükafatı almışdır.

KRONİN CEYMS UOLTSON

C.U.Kronin 1931-ci il sentyabrın 29-da Çikaqo (ABŞ) şəhərində anadan olmuşdur. Amerikanın eksperimentator fiziki, milliyətçə amerikan.

Simmetriyanın fundamental prinsiplərinin k-mezonların parçalanması (dağılması) nəticəsində pozulmasını kəşf etdiyinə görə 1980-cı ildə həmyerlisi V.Fitçlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

FİTÇ BEL LOKEDON

V.L.Fitç 1923-cü il martın 10-da ABŞ-ın Merriman şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki eksperimentatoru, milliyyətçə amerikalı.

Neytral k-mezonlarının dağılması (parçalanması) zamanı simmetriyanın fundamental prinsiplərinin pozulmasını kəşf etdiyinə görə 1980-cı ildə həmyerlisi U.Kroninlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

ŞAVLOV ARTUR LEONARD

A.L.Şavlov 1921-ci il mayın 5-də ABŞ-ın Maut-Verion şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki milliyyətçə amerikan.

Lazer spektroskopiyasını inkişaf etdirdiyinə görə 1981-ci ildə həmyerlisi N.Blombergenlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Həmin il İsveç alimi Siqban K. başqa bir kəşfə görə Nobel mükafatı alıb.

BLOMBERGEN NİKOLAS

N.Blombergen 1920-ci il martın 11-də Niderlandın Dordrixte şəhərində anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyyətçə holland.

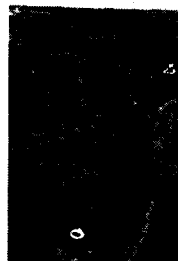
Lazer spektroskopiyasını inkişaf etdirdiyinə görə 1981-ci ildə ABŞ alimi A.Şavlovla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

SİQBAN KAYA

K.Siqban 1918-ci il aprelin 20-də İsveçin Lund şəhərində anadan olmuşdur. İsveç fiziki eksperimentatoru, milliyyətçə isveçli.

Yüksək həlli elektron spektroskopiyasını inkişaf etdirdiyinə görə 1981-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

VİLSON GENNET QEDDES

G.Q.Vilson 1936-cı ildə ABŞ-da Massaçusets ştatının Uoltem şəhərində anadan olmuşdur. Amerikan fiziki nəzəriyyəçi, milliyyətçə amerikalı.

Faza keçidləri zamanı kritik hadisələrin nəzəriyyəsini hazırladığına görə 1982-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

FAULER UİLYAM ALFRED

U.A.Fauler 1911-ci il avqustun 9-da ABŞ-ın Pittsburq şəhərində anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikalı.

Kainatda bilavasitə ulduzlardakı nüvə reaksiyalarının nəticəsində kimyəvi elementlərin yaranması nəzəriyyəsini işləyib hazırladığına görə 1983-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

ÇANDRASEKHAR SUBRAMİNYAN

Hindistanda anadan olmuş Amerikan fiziki, milliyyətçə hindli.

Ulduzların quruluşu və evolyusiyası sahəsindəki işlərinə görə 1983-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

MER (VANDER MER) S

Hollandiyada (Niderland) anadan olmuş, Niderland fiziki milliyyətçə holland.

Yüksək enerjilər fizikası və elementar zərrəciklər sahəsindəki tədqiqatlarına görə (aralıq vektor bozonlarının kəşfinə) 1984-cü ildə italiya alimi K.Pubbia ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

RUBBIA K

İtaliyada anadan olmuş italyan fiziki, milliyyətçə italyan.

Yüksək enerjilər fizikası və elementar zərrəciklər nəzəriyyəsi sahəsindəki tədqiqatlara (aralıq vektor bozonlarının kəşfinə) görə 1984-cü ildə Niderland alimi S.Mer (Vender Mer) ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

KLİTSKİNQ KLAUS FON

Almaniyada anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman.

Xoll kvant effektinin kəşf etdiyinə görə 1985-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

BİNNİQ GERD

Almaniyada anadan olmuş alman fiziki, milliyyətçə alman.

Şəbəkəli (nəfis-incə) tunel mikroskopunu ixtira etdiyinə görə 1986-cı ildə İsveçrəli alim H.Rorerlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

RORER HENRİX

İsveçrədə anadan olmuş İsveçrə fiziki, milliyyətçə İsveçrəli.

Şəbəkəli incə tunel mikroskopunu ixtira etdiyi üçün 1986-cı ildə alman alimi H.Binniqlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

RUSKA ERNEST

Almaniyada anadan olmuş Alman fiziki, milliyyətçə alman. Elektron optikasını sahəsindəki işlərinə və elektron mikroskopu ixtira etdiyinə görə 1986-cı ildə Nobel mükafatını almışdır.

BEDNORS Y.H.

Almaniyada anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman.

Yüksək temperatur ifratkeçiriciliyi kəşf etdiyinə görə 1987-ci ildə İsveçrəli alim K.Müller ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

MÜLLER K.A.

İsveçrədə anadan olmuşdur. İsveçrə fiziki, milliyyətçə İsveçrəli.

Yüksək temperatur ifratkeçiriciliyi kəşf etdiyinə görə alman alimi H.Bednorsla birlikdə Nobel mükafatını almışdır.

STEYNBERQER C

ABŞ-da anadan olmuşdur. ABŞ fiziki, milliyyətçə amerikan.

İki növ neytrionun mövcudluğunu sübut etdiyinə görə 1988-ci ildə həmyerlisi M.Şvarts və L.Ledermanla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

LEDERMAN LEON MAKS

L.M.Lederman 1922-ci il iyulun 15-də Nyu-Yorkda (ABŞ) anadan olmuşdur. Amerika fiziki eksperimentatoru, milliyyətçə amerikan.

İki növ neytrionun mövcudluğunu sübuta yetirdiyinə görə 1988-ci ildə həmyerliləri C.Steynberqer və M.Şvartsa birlikdə Nobel mükafatını almışdır.

ŞVARTS M.

ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyyətçə amerikalı.

İki növ neytrionun mövcudluğunu sübut etdiyinə görə digər iki həmyerlisi L.Lederman və C.Steynberqlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

DEMLET HANS

H.Demlet 1922-ci ildə sentyabrın 9-da Almaniyanın Hermits şəhərində anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyyətçə alman.

Çox dəqiq və yüksək həlli spektroskopiyada istifadə olunan üsul-təklənmiş ionu tələdə saxlanmasını inkişaf etdirdiyinə görə 1989-cu ildə alman alimi V.Taulla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

PAUL VOLFQANQ

Almaniyada anadan olmuşdur. Alman fiziki, milliyyətçə alman.

Yüksək həlli, çox dəqiq spektroskopiyada istifadə olunan üsulun təklənmiş ionun tələdə saxlanmasını inkişaf etdirdiyinə görə ABŞ fiziki C.Demletlə birlikdə 1989-cu ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

REMSİ NORMAN FOSTER

N.F.Remsi 1915-ci ildə ABŞ-da anadan olmuşdur. ABŞ fiziki, milliyyətçə amerikan.

Hidrogen mazeri və seziy atom saatlarının yaradılmasına xidmət etmiş məkəncə ayrılmış osilliasiyalı sahələr üsulunu işləyib hazırladığına görə 1989-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

KENDAL U.HENRİ

ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikan.

Kvark modelinin inkişafı üçün mühüm əhəmiyyəti olan əsaslı tədqiqatlarına görə 1990-cı ildə digər həmyerlisi C.Fridman və Kanada alimi R.Teylorla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

TEYLOR E RİÇARD

E.R.Teylor 1929-cu il yanvarın 2-də Kanadada anadan olmuşdur. Kanada fiziki, milliyyətçə kanadalı.

Kvark modelinin inkişafında mühüm əhəmiyyəti olan əsaslı tədqiqatlara görə 1990-cı ildə ABŞ alimi H.Kendall və C.Fridmanla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

FRİDMAN C.A.

ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyyətçə amerikalı.

Kvark modelinin inkişafı üçün mühüm əhəmiyyətli tədqiqatlarına görə 1990-cı ildə həmyerlisi H.Kendall və Kanada alimi R.Teylorla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

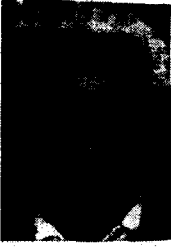
JEN PYER JİLDE

P.J.-de Jen 1932-ci ildə Fransada anadan olmuşdur. Fransa fiziki, milliyyətçə fransız.

Mürəkkəb kondisiyalı sistemlərdə, xüsusən də maye kristallar və polimerlərdə molekulyar nizamlanması tədqiq etdiyinə görə 1991-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

ŞARPAK JORJ

J.Şarpak 1924-cü ildə Fransada anadan olmuşdur. Fransa fiziki, milliyətcə fransız.

Elementar zərrəciklər detektorlarının inkişafını, elmi zənginləşdirdiyinə görə 1992-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

TEYLOR C (KİÇİYİ)

ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətcə amerikalı.

İkili pulsarları kəşf etdiyi üçün 1993-cü ildə həmyerlisi R.Xalsla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

XALS R

ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyətcə amerikalı.

İkili pulsarları kəşf etdiyinə görə 1993-cü ildə həmyerlisi C.Teylor (kiçiyi) ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

BRUKHAUZEN B.N.

Kanadada anadan olmuşdur. Kanada fiziki, milliyətcə kanadalı.

Neytron spektroskopiyanı inkişaf etdirdiyinə görə 1994-cü ildə Nobel mükafatı almışdır. Həmin il başqa bir alim, ABŞ fiziki K.Şallda Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

ŞALL (ŞULL) KLİFFORD H.

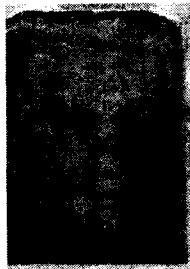
ABŞ-da anadan olmuşdur. ABŞ fiziki, milliyətcə amerikan.

Neytronların difraksiyası üsulunu inkişaf etdirdiyi üçün 1994-cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

RAYNS FREDRİK

F.Rayns 1918-ci ildə ABŞ-da anadan olmuşdur. ABŞ fiziki, milliyyətçə amerikan.

Neytrinonu aşkar etdiyi üçün 1995-ci ildə digər həmyerlisi M.Perl ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

PERL M

ABŞ-da anadan olmuş, ABŞ fiziki, milliyyətçə amerikalı.

Tau-leptonu kəşf etdiyinə görə 1995-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Lİ D.

ABŞ fiziki, milliyyətçə çinli.

Helium-3-ün yüksək (ifrat) axıcılığını kəşf etdiyinə görə həmyerliləri D.Şeroff və R.Riçardsonla birlikdə 1996-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

OŞEROFF D.

Rusiyada anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyyətçə amerikalı.

Helium 3-ün ifrat axıcılığını kəşf etdiyinə görə digər həmyerlisi Li D və R.Riçardsonla birlikdə 1996-cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

RİÇARDSON R.

ABŞ-da anadan olmuşdur.

ABŞ fiziki milliyyətçə amerikalı.

Helium 3-ün ifrat axıcılığını kəşf etdiyi üçün 1996-cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

STİVEN ÇU

Ç.Stiven (S.Çu) 1948-ci ildə anadan olmuşdur. Amerikan fiziki, milliyətcə amerikalı.

Lazer şüalanması ilə atomların zəbti və soyudulması sahəsindəki işlərinə görə 1997-ci ildə digər alim fransa fiziki Koen Taundci və ingilis alimi U.Filipslə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

KOEN TAUNDCI

K.Taundci 1933-cü ildə Fransada anadan olmuşdur. Fransa fiziki, milliyətcə fransız.

Lazer şüalanmasının köməyilə atomların soyudulması və zəbti sahəsindəki işlərinə görə 1997-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

UİLYAM CON FİLİPS

U.C.Filips 1948-ci ildə İngiltərədə anadan olmuşdur. İngilis fiziki, milliyətcə ingilis.

Lazer şüalanmasının yolu ilə atomların soyudulması və zəbti sahəsindəki işlərinə görə 1997-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

LAFLİN ROBERT

R.Laflin 1950-ci ildə ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətcə amerikan.

Xırda (elementar) yüklə həyəcanlaşdırılmış yeni növ Kvant mayesinin kəşfinə görə 1998-ci ildə iki həmyerlisi X.Ştyormer və D.Tsunla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

XORST ŞTYORMER

X.Ştyormer 1949-cu ildə ABŞ-da anadan olmuşdur. Amerika fiziki, milliyətcə amerikan.

Narın (xırda) elektrik yükü vasitəsilə həyəcanlaşdırılmış yeni Kvant mayesinin kəşfinə görə 1998-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

DANIYEL TSUN

D.Tsun 1939-cu ildə ABŞ-da anadan olmuşdur. ABŞ fiziki, milliyətçə amerikan.

Xırdalanmış elektrik yükünün təsiri ilə həyəcanlaşdırılmış yeni Kvant mayesinin kəşfinə görə 1998-ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

GERADST HOFT

G.Hoft 1946-cı ildə Niderlandın Herdes şəhərində anadan olmuşdur. Niderland fiziki, milliyətçə holland.

Fizikada elektro zəif qarşılıqlı təsirlərdə Kvant quruluşunun izahına görə həmyerlisi M.Veltmanla birlikdə 1999-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

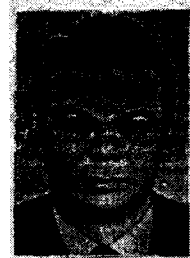
MARTİNUS VELTMAN

M.Veltman 1931-ci ildə Hollandiyada anadan olmuşdur. Niderland fiziki, milliyətçə holland.

Fizikada elektro zəif qarşılıqlı təsirlərdə Kvant quruluşunun izahına görə 1999-cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

ALFYOROV JORES İVANOVIÇ

J.İ.Alfyorov 1930-cu il martın 15-də Belarusiyanın Vitebek şəhərində anadan olmuşdur. Belarus-sovet-rus fiziki, milliyətçə belarus. İkili heterquruluşlar: fizikada, elektronika və texnikada tətbiqlər və konsepsiyalara görə 2000-ci ildə əsrin fizika üzrə son mükafatı - Beynəlxalq Nobel mükafatını almışdır.

SÖZ ARDI

Fizika elmlərin əzəmətlisi olması ilə fərqlənir. Onun fəvqünə varanlar, onu öyrənmək yollarını heç də asan keçməyiblər. Ta qədim zamandan bizim günlərimizə qədər kim fizika aləminə müraciət edibsə, həmişə yeni-yeni sirləri açıqlayaraq elmi zənginləşdirən ixtira və kəşflər ediblər. Onların hər biri bəzən bir zəka sahibinin və əksər hallarda isə bir neçə alimin birgə yaradıcılıq və axtarış işinin kollektiv elmi məhsulu olub onu cəmiyyətin, insanların istifadəsinə veriblər.

Belə insanların əksəriyyəti (500-dən çox) haqqında daha bir kitabda (iki hissəli) "Fiziklər" kitabında geniş bəhs ediləcək və yaxın zamanda oxucunun "mühakiməsinə" veriləcək.

Bu kiçik yazıda ancaq XX əsr ərzində Beynəlxalq Nobel mükafatı laureatı kimi yüksək titula layiq görülmüş fiziklər (bəzən kimyaçı fiziklər) barəsində çox qısa bibliografik (bir neçəsi istisna olmaqla) elmi məlumatlar verilib.

Söz yox ki, düz yüz il sonra (yəni XXI əsrin sonunda) kim isə uyğun mövzunun davamını daha məzmunlu yazaraq kitab halına salacaq.

Yenə də ABŞ alimi R.Feynmanın fikrinə istinadən demək olar ki, "Nobelçi fiziklərin sayı olsun ki, (187-dən) az olacaq. Belə ki, XXI əsrin kimya-biologiya əsri olacağı gözlənilir."

Unutmaq da olmaz ki, sonsuz və əbədi olan, öyrənilməsi həmişə zəruri olan, sirlərlə dolu bu dünyanın - Kainatın aşkarlanacaq və biliyə çevriləcək nemətləri tükənməzdir. İnsan beyninin hələ "istirahətdə" olan saysız-hesabsız hüceyrələri-mərkəzləri o sirlərə sirayət-nüfuz etdikcə fizika sahəsində də çoxlu ixtira və kəşflər olacaq. Çünki insan övladı hər şeyə və çox şeyə qadirdir.

XX ƏSRİN BEYNƏLXALQ NOBEL MÜKAFATÇILARI
Fizika sahəsində

I	Soyadı	Ölkə	İl	Soyadı	Ölkə
1901	Rentgen V.K.	Almaniya	1916	Verilməyib	-
1902	Zeyeman P.	Niderland	1917	Barkla Ç.	B.Britaniya
	Lorens X.A.	Niderland	1918	Plank M.K.	Almaniya
1903	Bekkeri A.A.	Fransa	1919	Ştark Y.	Almaniya
	Kürri P.	Fransa	1920	Gilom Ş.E.	İsveçrə
	Sklodovskaya M.K.	Fransa	1921	Eynşteyn A.	Almaniya
1904	Reley C.U.	B.Britaniya	1922	Bor H.X.D.	Almaniya
1905	Lenard F.E.A.	Almaniya	1923	Milliken R.	ABŞ
1906	Tomson C.C.	B.Britaniya	1924	Siqban K.Q.	İsveç
1907	Maykelson A.A.	ABŞ	1925	Herts Q.	Almaniya
1908	Lipman H.	Fransa		Frank C.	Almaniya
1909	Braun K.F.	Almaniya	1926	Perren J.B	Fransa
	Markoni Q.	İtaliya	1927	Vilson Ç.Q.	B.Britaniya
1910	Valss (Vilder)	Niderland		Kompton A.A.	ABŞ
1911	Vin V.	Almaniya	1928	Riçardson O.U.	B.Britaniya
1912	Dalen N.H.	İsveç	1929	De Broyl L.	Fransa
1913	Kammerlint On.	Niderland	1930	Raman Ç.V.	Hindistan
1914	Laye M. Fon	Almaniya	1931	Verilməyib	-
1915	Bregq U.H.	B.Britaniya	1932	Heyzenberq V.N.	Almaniya
	Bregq U.L.	B.Britaniya	1933	Dirakl M.	B.Britaniya

	Styodinger E.	Avstriya		Lemb U. U.	ABŞ
1934	Verlimeyib	-	1956	Bardin C.	ABŞ
1935	Çedvig C.	B. Britaniya		Bratleyi U.	ABŞ
1936	Anderson K.D.	ABŞ		Şokli U. Ğ.	ABŞ
	Hess V.F.	Avstriya	1957	Li (Li Tsundao)	ABŞ
1937	Devişson K.C.	ABŞ		Yang Ç.	ABŞ
	Tomson C.P.	B. Britaniya	1958	Tamm İ.Y.	SSRİ
1938	Ferni E.	İtaliya		Frank İ.M.	SSRİ
1939	Laurens E.O.	ABŞ		Çerenkov P.A.	SSRİ
1940-42	verilmeyib	-	1959	Segre E.	ABŞ
1943	Stiern O.	ABŞ		Çemberlen O.	ABŞ
1944	Rabi İ.A.	ABŞ	1960	Olazer Ç.	ABŞ
1945	Pauli V.	İsvççra	1961	Myösbauer R.	Almaniya
1946	Bridimen E.V.	ABŞ		Xofstedter R.	ABŞ
1947	Blekket P.M.	B. Britaniya	1962	Landau L.D.	SSRİ
1948	Yukava X.	B. Britaniya	1963	Vigner U.	ABŞ
1949	Pauels F.	Yaponiya		Gepfert Mayerm	ABŞ
1950	Kokroft Ç.	B. Britaniya		Yensen Y.H.	Almaniya
1951	Uolon E.T.S.	B. Britaniya	1964	Basov N.O.	SSRİ
1952	Blox F.	B. britaniya		Proxorov A.M.	SSRİ
	Pyörsel E.M.	ABŞ		Tauns Ç.L.	SSRİ
1953	Sernike F.	Almaniya	1965	Tomonaga S.	Yaponiya
1954	Bron M.	Almaniya		Feyeman R.F.	ABŞ
	Bole V.	ABŞ		Şvinger C.	ABŞ
1955	Kug(Kişi) P.	ABŞ	1966	Kastler A	Fransa

1967	Bete H.A.	ABŞ			Qleşou Ş.	ABŞ
1968	Alvaresl L.U.	ABŞ	1980		Kronin C.	ABŞ
1969	Gell-Mann M.	ABŞ			Fitç V.	ABŞ
1970	Alfvén H.	İsveç	1981		Blombergen M.	ABŞ
	Neyel L.E.	Fransa			Şavlov A.	ABŞ
1971	Qabor D.	B.Britaniya			Siqban K.	İsveç
1972	Bardim C.	ABŞ	1982		Vilson N.	ABŞ
	Kuper L.	ABŞ	1983		Fauler U.A.	ABŞ
	Şrifler Ç.	ABŞ			Çandrasekar S.	ABŞ
1973	Jirver A.	ABŞ	1984		Mer (Vin M.)	Niderland
	Jozefson B.	B.Britaniya			Rubbia K.	İtaliya
	Esaki L.	ABŞ				
1974	Rayl M.	B.Britaniya	1985		Klitsinq K	Almaniya
	Xyuşi E.	B.Britaniya	1986		Rorer T.	İsveçrə
1975	Bor O.	Danimarka			Ruska E.	Almaniya
	Mottelson B.	Danimarka			Bining H.	Almaniya
	Reynuoter C.	ABŞ	1987		Bednors Y.H.	Almaniya
1976	Rixter B.	ABŞ			Müller İ.A.	İsveçrə
	Tinq S.	ABŞ	1988		Lederman M.	ABŞ
1977	Anderson F.	ABŞ			Steynberqer Q.	ABŞ
	Van Flek	ABŞ			Şvarts M.	ABŞ
	Mott N.	B.Britaniya	1989		Demlet Ş.C.	ABŞ
1978	Vilson R.V.	ABŞ			Paul	Almaniya
	Penziyas A.A.	ABŞ				
	Kapitsa P.L.	SSRİ	1989		Ramzey N.F.	ABŞ
1979	Vaynberq S.	ABŞ	1990		Kendall H.	ABŞ
	Salam A.	Pakistan				

	Teylor R.	Kanada				
	Fridman C.A.	ABŞ	1901	*Vant-Hoff	Niderland	
1991	Jen P.Jilde	Fransa	1902	Fişer E.O.	Almaniya	
1992	Sarpak T.	Fransa	1903	Arenius S.A.	İsveç	
1993	Teylor (kie) C.	Kanada	1904	Ramzey U.	B.Britaniya	
	Xals R.	ABŞ	1905	Bayer A.	Almaniya	
1994	Brokhauz B.	Kanada	1906	Muassan A.	Fransa	
	Şall K.	ABŞ	1907	Buxner E.	Almaniya	
1995	Perl M.	ABŞ	1908	Rezerford E.	B.Britaniya	
	Rayns F.	ABŞ	1909	Ostvald V.	Almaniya	
1996	Li D.	ABŞ	1910	Ballax O.	Almaniya	
	Oşeroff D.	ABŞ	1911	Sklodovskaya M.	Fransa	
	Ricardson R.	ABŞ	1912	Qriyar V.	Fransa	
1997	Cu S	ABŞ		Sabatye P.	Fransa	
	K.Tandei	Fransa	1913	Verner A.	İsvçre	
	Filips C.U.	B.Britaniya	1914	Riqard T.U.	ABŞ	
1998	Lafin H.	ABŞ	1915	Vilşeter R.	Almaniya	
	Tsun D.	ABŞ	1916-17	Verilmeyib	-	
	Stvormer X.	ABŞ	1918	Qaber	Almaniya	
1999	Hoft H.	Niderland	1919	Verilmeyib	-	
	Verman İ.H.	Niderland	1920	Nerist V.	Almaniya	
2000	Alfyorov J.İ.	Rusiya	1921	Soddi F.	B.Britaniya	
			1922	Aston F.U.	B.Britaniya	

* Altına xətt çəkilən alimlər həm də fizik kimi tanınırlar

1923	Preq F.		Avstriya	1945	Virtanen A.	Finlandiya
1924	Verilməyib		-	1946	Samner C.	ABŞ
1925	Ziqmondi R.		Avstriya		Stenli U.	ABŞ
1926	Svedberq T.		İsveç		Nortron C.	ABŞ
1927	Viland H.		Almaniya	1947	Robinson R.	B.Britaniya
1928	Vindeus A.		Almaniya	1948	Tisellius A.	İsveç
1929	Qarden A.		B.Britaniya	1949	Clok U.	ABŞ
	Eyler-Xelpin-X		İsveç	1950	Alder K.	Almaniya
1930	Fişer X.E.		Almaniya		Dils O.	Almaniya
1931	Bernqnuş F.		Almaniya	1951	Makmillin E.	ABŞ
	Boş K.		Almaniya		Sibroq H.	ABŞ
1932	Ləngmür İ.		ABŞ	1952	Martin A.C.	B.Britaniya
1933	Verilməyib				Sinq R.L.	B.Britaniya
1934	Yuri H.K.		ABŞ	1953	Ştaudin Qer H.	Almaniya
1935	Jolio Kuri İ.		Fransa	1954	Polinq L.K.	ABŞ
	Jolio Kuri F.		Fransa	1955	Dyu Vino V.	ABŞ
1936	Debay P.		Niderland	1956	Semyenov N.N.	SSRI
1937	Karrer		İsveçrə		Xingselvd S.	B.Britaniya
	Xouurs U.K.		B.Britaniya	1957	Todd A.	B.Britaniya
1938	Kun R.		Almaniya	1958	Senqer F.	B.Britaniya
1939	Butenandt A.		Almaniya	1959	Qeyrovski Y.	CSSR
	Ruiçka L.		İsveçrə	1960	Libbi U.F.	ABŞ
1940-42	Verilməyib			1961	Kalvin	ABŞ
1943	Xevesi D.		İsveç	1962	Kendryu C.	B.Britaniya
1944	Qan(han) O.		Almaniya		Perus M.F.	B.Britaniya

1963	Natta C.	İtalya		Bitiq H.	Almaniya
	Sigeer K.	Almaniya	1980	Berg P.	ABŞ
1964	Kroufut-Xackin	B.Britaniya		Hilbert U.	ABŞ
1965	Vudvold R.	ABŞ		Senger F.	B.Britaniya
1966	Malliken R.	ABŞ	1981	Fukun K.	Yaponiya
1967	Norriş R.C.	B.Britaniya		Hofman R.	ABŞ
	Porter C.	B.Britania	1982	Kluq A.	B.Britaniya
	Eyken M.	Almaniya	1983	Taube H.	ABŞ
1968	Onsager L.	ABŞ	1984	Merrifild R.	ABŞ
1969	Braton D.H.	B.britaniya	1985	Karle C.	ABŞ
	Xassel O.	Norveq		Hauptman H.	ABŞ
1970	Leihar F.	Argentina	1986	Polani C.	Kanada
1971	Hertsberg H.	Kanada		Li Yan	ABŞ
1972	Anfinsen K.	ABŞ		Hersbax D.	ABŞ
	Mur S.	ABŞ	1987	Kram	ABŞ
	Stayn U.H.	ABŞ		Peredsen Ç.	ABŞ
1973	Fiser E.O.	Almaniya		Len J.M.	Fransa
	Uilkinson C.	B.Britaniya	1988	Dayzenhofer	Almaniya
1974	Flori P.C.	ABŞ		Mixel X.	Almaniya
1975	Kornfort C.	B.Britaniya		Xuber R.	Almaniya
	Prelog V.	İsveçrə	1989	Olem S.	ABŞ
1976	Lipskom U.N.	ABŞ		Çek T.R.	ABŞ
1977	Prigojin İ.	Belçika	1990	Korn E.C.	ABŞ
1978	Mitçell P.	B.Britaniya	1991	Ernst R.	İsveçrə
1979	Braun H.	ABŞ	1992	Markus R.	ABŞ

1993	Mullis K.	ABŞ				
	Smit M.	Kanada	1901	Bering E.A		Almaniya
1994	Ola D.	ABŞ	1902	Ross R.		B.Britaniya
1995	Krusten P.	Almaniya	1903	Finzen N.		Danimarka
	Molina M.	ABŞ	1904	Pavlov İ.P.		Rusiya
	Roulend	ABŞ	1905	Kox R.		Almaniya
1996	Kyorl R.	ABŞ	1906	Ramon-İ-Kaxal		İspaniya
	Smolli R.	ABŞ		Holdci K.		İtaliya
1996	Kroto X.	B.Britaniya	1907	Laveran L.		Fransa
1997	Skoy E.C.	Danimarka	1908	Mecnakov İ.		Rusiya
	Boyer P.	ABŞ		Erlix P.		Almaniya
	Uoker H.	ABŞ	1909	Koher T.		İsveçrə
1998	Kon U.	ABŞ	1910	Kossel A.		Almania
	Popl C.	B.Britaniya	1911	Qulstrand A.		İsveç
			1912	Karrel A.		Fransa
			1913	Rite Ş.		Fransa
			1914	Barani R.		Avstriya
			1915-18	Verilməyib		-
			1919	Borde J.		Belçika
			1920	Kroq A.		Danimarka
			1921	Verilməyib		-
			1922	Meyerhof O.		Almaniya
				Xill A.V.		B.Britaniya
			1923	Bantinq F.		Kanada
				Maklod C.C.R.		Kanada

1924	Eynthoven V.	Niderland		Qasser O.Ş.	ABS
1925	Verilmayib	-	1945	Fleming A.	B. Britaniya
1926	Fibiger Y.	Danimarka		Flori X. Y.	B. Britaniya
1927	Vagner Yauregg Y.	Avstriya		Çeyn E. B.	B. Britaniya
1928	Nikol Ş.	Fransa	1946	Myüller F. C.	B. Britaniya
1929	Xopkins F. Q.	B. Britaniya	1947	Kori K. F.	ABS
	Eykman X.	Niderland	1947	Kori O. T.	ABS
1930	Lindsteyner K.	ABS		Usay B. A.	Argentina
1931	Varburg O. T.	Almaniya	1948	Müller P.	İsveç
1932	Serrington Ç. S.	B. Britaniya	1949	Hess V. R.	İsveç
	Edrian E. D.	B. Britaniya		Moniş A. K.	Portqaliya
1933	Morgan T. X.	ABS	1950	Kendall E.	ABS
1934	Maynot C. R.	ABS		Xeng D.	ABS
	Myorifi U. P.	ABS		Reyşteyn T.	İsveç
	Uipl C. X.	ABS	1951	Teyler M.	C. A. R.
1935	Speinan X.	Almaniya	1952	Vaksman Z.	ABS
1936	Deyl H. X.	B. Britaniya	1953	Krebs X. A.	B. Britaniya
	Lyovi O.	Almaniya		Lipman F. A.	ABS
1937	Sent-Dyordi K.	ABS	1954	Robbins F. Ç.	ABS
1938	Xeymans K.	Belçika		Ueller T. X.	ABS
1939	Domagk Q.	Almaniya		Enders C.	ABS
1940-42	Verilmayib	-	1955	Teorell A. T.	İsveç
1943	Dam X.	Danimarka	1956	Kurman A. F.	ABS
	Dyuzi E. A.	ABS		Rığards D.	ABS
1944	Erlanger C.	ABS		Forsman V.	Almaniya

1957	Bove D.	İtaliya	1968	Korana X.Q.	ABŞ
1958	Bild C.U.	ABŞ		Nirenberq M.U.	ABŞ
	Teytem E.	ABŞ		Xolli R.U.	ABŞ
1959	Lederberq C.	ABŞ	1969	Delbuyuk M.	ABŞ
	Oçao S.	ABŞ		Luriya S.E.	ABŞ
	Kornberq A.	ABŞ		Xerşi A.D.	ABŞ
1960	Byörnet F.	Avsraliya	1970	Akselrod C.	ABŞ
	Medavar P.B.	B.Britaniya		Kats B.	B.Britaniya
1961	Bekeşi D.	ABŞ		Eyler-Xelpin Ufon	İsveç
1962	Krik F.K.	B.Britaniya	1971	Sazerlend E.I.	ABŞ
	Uilkins M.	B.Britaniya	1972	Porter R.R.	B.Britaniya
	Uotson C.D.	ABŞ		Edelman C.M.	ABŞ
1963	Xakslı A.F.	B.Britaniya	1973	Lorens K.	Avstriya
	Xodckin A.L.	B.Britaniya		Tinbergen N.	Niderland
	Ekls C.K.	Avstraliya		Friş K-fon	Avstriya
1964	Blox K.E.	ABŞ	1974	De Dyuv K.R.	ABŞ
	Linen F.	Almaniya		Klod A.	Belçika
1965	Jakob F.	Fransa		Palade Ç.E.	ABŞ
	Lvov A.I.	Fransa	1975	Baltimor D.	ABŞ
	Mono J.L.	Fransa		Dulbekko R.	ABŞ
1966	Rous F.	ABŞ		Temin X.M.	ABŞ
	Xaqqins C.B.	ABŞ	1976	Blamberq B.	ABŞ
1967	Qranit R.	İsveç		Qayduzek D.K.	ABŞ
	Uold C.	ABŞ	1977	Qiyman R.	ABŞ
	Xartlayn X.	ABŞ		Şalli E.V.	ABŞ

	Yalou R.S.	ABŞ		Xitçings C.X.	ABŞ
1978	Arber V.	İsveçre		Elyayon Q.B.	ABŞ
	Natans D.	ABŞ	1989	Bişop C.M.	ABŞ
	Smit X.	ABŞ	1989	Varnaus X.	ABŞ
1979	Korimak A.M.	ABŞ	1990	Morri C.E.	ABŞ
	Xaunfeld Q.N.	B.Britaniya		Tomas E.D.	ABŞ
1980	Benaserraf B.	ABŞ	1991	Zakman B.	Almaniya
	Dosse J.	Fransa		Ner E.	Almaniya
	Snell S.D.	ABŞ	1992	Fişer E.	ABŞ
1981	Vizel T.N.	İsveç		Krebs E.Ç.	ABŞ
	Xyubel D.X.	ABŞ	1993	Roberts R.	ABŞ
	Sperri R.U.	ABŞ		Şarp F.	ABŞ
1982	Bergstryom S.	İsveç	1994	Gilman A.	ABŞ
	Veyn C.R.	B.Britaniya		Rodbell M.	ABŞ
	Sammuelson B.	İsveç	1995	Vişaus E.F.	ABŞ
1983	Mak-Klintonk B.	ABŞ		Lyuis E.B.	ABŞ
1984	Erne N.K.	B.Britaniya		Nyusslayn Folhard	Almaniya
	Kyöler H.	Almaniya	1946	Dxerti P.	Australiya
	Mişteyn S.	Argentina		Sinkernagel	İsveçre
1985	Braun M.S.	ABŞ	1997	Pruziner S.	ABŞ
	Qolstayn C.A.	ABŞ	1998	Ferkgott R.	ABŞ
1986	Koen S.	ABŞ		İgnarro L.	ABŞ
	Levi Montalçimi	İtaliya		Myurad F.	ABŞ
1987	Tonegava S.	Yaponiya			
1988	Blek C.U.	B.Britaniya			

1901	Syulli Pryudom R.A.	Fransa	1921	Frans A.	Fransa
1902	Mommzen T.	Almaniya	1922	Benavente-i-Martines	İspaniya
1903	Byörnson B.	Norveç			
1904	Misteral F.	Fransa	1923	Yitis U.B.	İrlandiya
	Eçeqaray-u	İspaniya	1924	Reymant V.	Polşa
	Eysaqirre	İspaniya	1925	Şou C.B.	B.Britaniya
1905	Senkeviç Q.	Polşa	1926	Deledda H.	İtaliya
1906	Karduççi C.	İtaliya	1927	Berqson A.	Fransa
1907	Kiplinq C.R.	B.Britaniya	1928	Unset S.	Norveç
1908	Eygen R.	Almaniya	1929	Mann T.	Almaniya
1909	Laqerlyof S.	İsveç	1930	Lyuis S.	ABS
1910	Hayze P.	Almaniya	1931	Karlfeldt E.A.	İsveç
1911	Meterling M.	Belçika	1932	Qolsuorsi İ.A.	B.Britaniya
1912	Hauptman H.	Almaniya	1933	Bunin J.A.	Rusiya
1913	Taqor R.	Hindistan	1934	Pirandello L.	İtaliya
1914	Verilmeyib		1935	Verilmeyib	
1915	Rollan R.	Fransa	1936	Onil Yu	ABS
1916	Xeydenstam K.Q. V.fon	İsveç	1937	Marten dyu Qar R.	Fransa
1917	Gellerup K.	Danimarka	1938	Bak P.	ABS
	Pontoppidan	Danimarka	1939	Sillanpiya F.E.	Finlandiya
1918	Verilmeyib		1940-43	Verilmeyib	
1919	Şpitteler K.	İsveçrə	1944	Yensen Y.V.	Danimarka
1920	Qamsun K.	Norveç	1945	Mistral Q.	Çili

1946	Qesse Q.	İsveçra	1970	Soljeni tsın A.J.	Rusiya
1947	Jid A.	Fransa	1971	Neruda P.	Çili
1948	Eliot T.S.	ABŞ	1972	Byölli H.	Almaniya
1949	Folkner U.	ABŞ	1973	Uoyt P.V.M.	Avstraliya
1950	Rassel B.	B.Britaniya	1974	Martinson D.E.	İsveç
1951	Lagerkvist P.	İsveç		Yunson E.	İsveç
1952	Mornak F.	Fransa	1975	Montale E.	İtaliya
1953	Çercill U.L.S.	B.Britaniya	1976	Bellou S.	ABŞ
1954	Xeminquay E.M.	ABŞ	1977	Aleyksandre V.	İspaniya
1955	Lakseness X.K.	İslandiya	1978	Zinger A.B.	ABŞ
1956	Ximenes X.R.	İspanya	1979	Elitis O.	Hindistan
1957	Kamyu A.	Fransa	1980	Milos Ç.	Polşa
1958	Pasternak B.L.	Rusiya	1981	Kanetti E.	Avstriya
1959	Kvazimodo S,	İtaliya	1982	Qarsiya Markest Q.	Kolumbiya
1960	Sen-Jon-Pers	Fransa	1983	Qolding U.	B.Britaniya
1961	Andriç İ	Yugoslaviya	1984	Seyferet U.	CSSR
1962	Steynbek C.E.	ABŞ	1985	Simon K.	Fransa
1963	Seferis Q.	Hindistan	1986	Şoynika V.	Nigeriya
1964	Sarrt J.P.	Fransa	1987	Brodskiy İ.A.	ABŞ
1965	Şoloxov M.A,	SSRI	1988	Mahfuz A.	Misir
1966	Agnon Ş.Y.	Mzrail	1989	Sela K.X.	İspaniya
	Zaks N.	Almaniya	1990	Pas O.	Meksika
1967	Asturias M.A.	Ovatemala	1991	Qordimer N.	C.A.R.
1968	Kavabata Y.	Yaponiya	1992	Uolkott D.	Tobago
1969	Bekket S.	İrlandia	1993	Morrison T.	ABŞ

1994	Oe K.	Yaponiya
1995	Xini S.	İrİpndiya
1996	Şimborskaya V.	Polşa
1997	Fo D.	İtaliya
1998	Saramaçu J.	Portuqaliya

1901	Dyunan A.J.	İsveçrə	1912	Rut E.	ABŞ
	Passi F.	Fransa	1913	Lafonten A.	Belçika
1902	Qaba A.	İsveçrə	1914-16	Verilməyib	
	Dyukommyon E.	İsveçrə	1917	Qırmızı xaç komitəsi	
1903	Krimer U.	B.Britaniya	1918	Verilməyib	
1904	Beynəlxalq hüquq institutu		1919	Vilson T.V.	ABŞ
1905	Zutner Bfon	Avstriya	1920	Burjua L.	Fransa
1906	Ruzvelt T.	ABŞ	1921	Brantinq K.Y.	İsveç
1907	Moneta E.	İtaliya		Lanqe K.L.	Norveç
	Reno L.	Fransa	1922	Nansen F.	Norveç
1908	Arnoldson K.	İsveç	1923-24	Verilməyib	
	Bayer F.	Danimarka	1925	Daves C.Q.	ABŞ
1909	Beernar O.	Belçika		Çembrelen C.	B.Britaniya
	D.Esturnell de Konstan P.B.	Fransa	1926	Brian A.	Fransa
1910	Beynəlxalq sülh bürosu			Ştrezeman T.	Almaniya
1911	Asser T.M.	Niderland	1927	Byuisson F.	Fransa
	Frid A.Q.	Avstriya	1927	Kvidde L.	Almaniya

1928	Verilməyib		1953	Marsall C.	ABŞ
1929	Kelloq F.B.		1954	BMT-in Qəyqlər üzrə Ali Xidmət Komissarlığı	
1930	Syoderblom N.	ABŞ	1955-56	Verilməyib	
1931	Addams C.	İsveç	1957	Pirson LB.	Kanada
	Bahner K.M.	ABŞ	1958	Pir J.	Belçika
1932	Verilməyib		1959	Noel Beyker F.	B.Britaniya
1933	Endiell N.	B.Britaniya	1960	Lutuli A.C.	C.A.R.
1934	Qenderson A.	B.Britaniya	1961	Xammarseld D.Y.	İsveç
1935	Osskiy Kfon	Almaniya	1962	Poling L.K.	ABŞ
1936	Saavedra Lamas	Argentina	1963	Qirmızı Xaç cəm. hiqasi Bey. Qirmızı Xaç Komitəsi	
1937	Sesil R.	B.Britaniya	1964	King M.L.	ABŞ
1938	Qəyqlər məsələsi üzrə beynəlxalq Hansen təşkilatı		1965	BMT Uşaq Fondu	UNISEF
1939-43	Verilməyib		1966-67	Verilməyib	
1944	Bey. Qirmızı Xaç Komitəsi	ABŞ	1968	Kassen R.	Fransa
1945	Xall K.	ABŞ	1969	Beynəlxalq Əmək təşkilatı	
1945	Bloç E.T.	ABŞ	1970	Borlouq A.	ABŞ
	Mott D.R.		1971	Brandt V.	Almaniya
1947	Cəm. Xidmət dostluq komitəsi		1972	Verilməyib.	
1948	Verilməyib		1973	Kissincer H.	ABŞ
1949	Boyd-Orz D.	B.Britaniya		Le Dik Txo	Vyetnam
1950	Bang R.	ABŞ	1974	Makbrayd Ş.	İrlandiya
1951	Juo L.	Fransa		Sato E.	Yaponiya
1952	Şveyset A.	Fransa	1975	Saxarov A.D.	SSRİ

1976	Kodriqan U.	Şim. İrlandiya	1994	Y. Ərəfat	Fələstin
	Uilyams B.	Şim. İrlandiya		Peres Ş.	İzrail
1977	"Beynəlxalq aministriraya"			Rabin İ.	İzrail
1978	Beqin M.	İzrail	1995	Rotblat C.	B. Britaniya
	Sədat Ə.	Misir		Elm və beynəlxalq münasibətlər üzrə Paqnos konfransı	
1979	Tereza(Ana Tereze-Aqnes)	Hindistan	1996	Şiməniş Belu K.F.	Şərqi Timor
1980	Peres Eskivel A.	Argentina		Ramuş Orta J.	Şərqi Timor
1981	BMT-nin qaçqınlar işi üzrə Ali Kommissarlığı		1997	"Piyadalara qarşı minaların qadağası uğrunda beynəlxalq hərəkatı."	
1982	Qarsiya R.	Meksika			
1982	Myurdas A.	İsveç	1998	Trimblo D.	Şim. İrlandiya
1983	Valensa L.	Polşa		Xyum C.	Şim. İrlandiya
1984	Tutu D.	C.A.R.			
1985	"Dünya hokimləri nüvə müharibəsinə qarşı" Beyn. Teş.				
1986	Vizel E.	ABŞ			
1987	Arias Sañçesa O.	Kosta-Rika			
1988	BMT-in beynəlxalq sülhü müdaviə qüvvələri				
1989	Qvatsodalaylama	Çin			
1990	Qorbaçov M.S.	SSRİ			
1991	Auk San Çu Çji	Mayama			
1992	Mençu R.	Qvateman			
1993	Klerk F.	C.A.R.			
	Mandela N.	C.A.R.			

1969	Tinbergen Y.	Niderland	1986	Byukenen C.	ABŞ
	Fris R.	Norveç	1987	Solou R.	ABŞ
1970	Semyuelson P.	ABŞ	1988	Alle M.	Fransa
1971	Kyzneis S.S.	ABŞ	1989	Xovelmo T.	Norveç
1972	Xiks C.	B.Britaniya	1990	Markovits X.	ABŞ
	Errou K.	ABŞ		Miller M.	ABŞ
1973	Leontyev V.V.	ABŞ		Sarp U.	ABŞ
1974	Myurdal Q.K.	İsveç	1991	Kouz R.	ABŞ
	Xayek F. A fon	B.Britaniya	1992	Bekker H.	ABŞ
1975	Kontoroviç L.V.	SSRI	1993	Nort D.S.	ABŞ
	Kupmane T.	ABŞ		Foudjel R. U.	ABŞ
1976	Fridmen M.	ABŞ	1994	Zelten R.	Almaniya
1977	Mid C.E.	B.Britaniya		Neş D.	ABŞ
	Ulin B.	İsveç		Xarsani	ABŞ
1978	Saymon H.	ABŞ	1995	Lukas R.	ABŞ
1979	Lyuis A.	B.Britaniya	1996	Vikri U.S.	ABŞ
	Sults T.	ABŞ		Mirtis C.A.	ABŞ
1980	Kleyn L.	ABŞ	1997	Merton R.	ABŞ
1981	Tobin C.	ABŞ		Skoulz M.	ABŞ
1982	Stigler C.	ABŞ	1998	Sen A.	Hindistan
1983	Debrvo C.	ABŞ			
1984	Stoun R.	B.Britaniya			
1985	Modiyani F.	ABŞ			

Beləliklə 1969-1998-ci illər (30 il) ərzində 43 nəfər A.Nobelin xatirə mükafatını almışdır. Göründüyü kimi hər il ardıcıl verilmişdir. Yənə də mükafatı ən çox ABŞ alimləri almışlar. 43-dən 29-nu alan bir ölkənin dövlətin iqtisadi cəhətdən nə dərəcədə möhkəm, öncül və başqaları üçün əlçatmaz olduğunu göstərir.

Lakin digər sahələrdə bir çox illər görünür real obyektiv əsaslara görə Nobel mükafatı verilməyib. Bu isə illərdən göründüyü kimi əsrin həmin illərinin ictimai siyasi hərbi və iqtisadi şəraiti ilə əlaqəlidir.

Fizika sahəsində: 1916, 1931, 1934, 1940-1942-ci illərdə, yəni 6 il.

Kimya sahəsində: 1916, 1917, 1919, 1924, 1933, 1940-42-ci illər, yəni 8 il.

Fiziologiya və tibb sahəsində: 1915-1918, 1921, 1925, 1940-42-ci illərdə, yəni 6 il.

Ədəbiyyat sahəsində: 1914, 1918, 1935, 1940-43-ci illərdə, yəni 7 il.

Sülh sahəsində: 1914-16, 1923-24, 1928, 1932, 1939-43, 1948, 1955-56, 1966-67, 1972-ci illərdə, yəni 19 il ən çox - Nobel mükafatı verilməyib.

Üst-üstə 46 il ərzində bu müxtəlif sahələr üzrə də əgər Nobel mükafatı verilsəydi nobelçilərin sayı 800-dən çox olardı. Necə deyərlər olana bərəkət və onun laureatlarına əbədi eşq olsun!

XX ESİRİN NOBEL MÜKAFATÇILARININ DÜNYA ÜLKELERİ ÜZRE BÖLGÜSÜ

Sıra No	Ülke	1901-1910		1911-1920		1921-1930		1931-1940		1941-1950		1951-1960		1961-1970		1971-1980		Toplam
		Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	Ölüm	Yaşam	
1	ABŞ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	274
2	Büyük Britanya	21	46	25	80	22	11	17	29	85	85	74	49	28	20	18	14	14
3	Almanya	20	27	27	15	7	4	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
4	Fransa	11	7	7	8	13	9	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
5	İsviçre	4	5	5	6	6	5	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
6	İsviçre	4	5	5	6	2	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
7	Rusya (SSRİ)	8	1	1	2	2	4	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	18
8	İtalya	3	1	1	3	3	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
9	Niderland	7	2	2	3	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14
10	Danimarka	3	1	1	4	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
11	Avstriya	2	2	2	5	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
12	Belçika	-	1	1	3	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
13	Kanada	2	3	3	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
14	Norveç	-	1	1	-	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	8
15	Yaponya	2	1	1	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
16	CAR	-	-	-	1	1	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
17	İspaniya	-	-	-	1	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
18	Argentina	-	1	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
19	Polsa	-	-	-	-	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5

20	İzrail	-	-	-	-	1	3	-	-	4
21	Şimali İrlandiya	-	-	-	-	-	4	-	-	4
22	Hindistan	1	-	-	-	1	1	1	-	4
23	Avstraliya	-	-	3	-	1	-	-	-	4
24	İrlandiya	-	-	-	-	3	1	-	-	4
25	Çexoslovakiya	-	1	-	-	1	-	-	-	2
26	Çili	-	-	-	-	2	-	-	-	2
27	Yunanistan	-	-	-	-	2	-	-	-	2
28	Qvatemala	-	-	-	-	1	1	-	-	2
29	Misir	-	-	-	-	1	1	-	-	2
30	Trinidda və Tobago	-	-	-	-	1	-	-	-	2
31	Portuqaliya	-	-	1	-	1	-	-	-	2
32	Meksika	-	-	-	-	1	-	-	-	2
33	Şərqi Timor	-	-	-	-	-	2	-	-	2
34	Finlandiya	-	1	-	-	-	-	-	-	1
35	Pakistan	1	-	-	-	-	-	-	-	1
36	İslandiya	-	-	-	-	1	-	-	-	1
37	Yuqoslaviya	-	-	-	-	1	-	-	-	1
38	Kolumbiya	-	-	-	-	1	-	-	-	1
39	Nigeriya	-	-	-	-	1	-	-	-	1
40	Vyetnam	-	-	-	-	-	1	-	-	1
41	Kosto Rika	-	-	-	-	-	1	-	-	1
42	Çin	-	-	-	-	-	1	-	-	1
43	Mayama	-	-	-	-	-	1	-	-	1
44	Fələstin	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	CƏMI (Mükafatçı sayı):	160	135	168	95	87/16	43	684/16		
	ÖLKƏ (sayı):	15	18	19	32	32	9			

ƏDƏBİYYAT

1. Новый иллюстрированный энциклопедический словарь. Научное изд. «Большая Российская энциклопедия», Москва, 2000 год.
 2. Azərbaycan Sovet ensiklopediyası VII c. səh. 277-278.
 3. Ю.А.Храмов «Физики» (Библиографический справочник). Москва «Наука» Гл. Редакция физико-математической литературы.
 4. Я.Г.Дорфман, Всемирная история физики с древнейших времён до наших дней. Изд. «Наука», Москва, 1979 г.
5. Ф
тс
6. У
1
7. Г
-
- Abakar

MÜNDƏRİCAT

Giriş.....	3
Nobellər və Nobel mükafatları.....	6
Emmanuel Nobel.....	8
Alfred Bernhard Nobel.....	8
Robert Nobel.....	8
Lüdviq Nobel.....	9
Emmanuel Nobel.....	9

GÖRKƏMLİ NOBELÇİLƏR

1. Fizika sahəsində.....	13
2. Kimya sahəsində.....	13
3. Fiziologiya və tibb sahəsində.....	13
4. Ədəbiyyat sahəsində.....	14
5. Sülh mükafatı.....	14
6. İqtisadiyyat sahəsində.....	14

DİGƏR MÜKAFATLAR

Amerika Birləşmiş Ştatları.....	16
Sovet Sosialist Respublika İttifaqı.....	16
Böyük Britaniya.....	17
Almaniya.....	17
İtaliya.....	17
Danimarka.....	17
Niderland.....	18

NOBEL MÜKAFATI LAUREATI – FİZİKLƏR

Söz ardı.....	19-75
	76

XX ƏSRİN BEYNƏLXALQ NOBEL MÜKAFATÇILARI

<i>Fizika Sahəsində</i>	77
<i>Kimya sahəsində</i>	80
<i>Fiziologiya və tibb sahəsində</i>	83
<i>Ədəbiyyat sahəsində</i>	87
<i>Sülh sahəsində</i>	89
<i>İqtisadiyyat sahəsində</i>	92
XX əsrin Nobel mükafatçılarının dünya ölkələri üzrə bölgüsü.....	95
Ədəbiyyat.....	97

Məmməd Abakur oğlu Mirzəyev
NOBELÇİ FİZİKLƏR
(Metodik vəsait)

Nəşriyyatın direktoru: F.Kərimov
Kömpüter və dizayn: N.Əliyev

Çapa imzalanıb: 04.02.2004.
Kağız formatı 60x84 1/16
Fiziki çap vərəqi 6.
Tirajı 500 ədəd.
Qiyməti müqavilə ilə

“Nasir” nəşriyyatı
Ünvan: A.Tağızadə 17.